

ČUVAMO

JUGOSLAVIJU



40.

SOKOLIC

LIST ZA SOKOLSKI NARAŠTAJ
GOD. XVII 1935 BROJ 4

SADRŽAJ

1. Prignite glave!	97
2. Jugoslovenska i slovenska ideja u slovenačkih protestantskih pisaca XVI stol.	99
3. Naraštajac Stanko	101
4. Kako ću postati plivač?	102
5. Na rastanku s morem	105
6. Brat iz Korotana	110
7. Naši pesnici: Krik. — Prezidentu T. G. Masariku. — Pesma bola. — Nokturno Adrije. — Viteškom Kralju Aleksandru I Ujedinitelju. — U prirodi. — Pola godine minu... — Megla. — Vstajenje. — Motiv s Jadrana. — Petru Preradoviću. — Југословенском Соколићу. — Jelka	114
8. Radovi našeg naraštaja: U zdravom telu — zdrav duh. — Zavet Jugosloven. Sokolića. — Sokoli! — Na mojem oknu... — Smehljaj Viteškoga Kralja. — Sokolu! — Sokoli	121
9. Glasnik: Увенули цветак. — Zagreb III — Omladinska akademija. — Soko u Češkoslovačkoj. — Sokoli za Berlin. — Avet marsejskog atentata. — Trg Kralja Aleksandra u Nansi-u. — Grudva zlata od preko 2 kg. — 30.600 metara u visini. — Stratosfera. — „Prijatno“! — Tragovanje za grobom hunskog kralja Atila. — Zgodovinski razvoj lutkovne umetnosti. — Za šalu . .	125

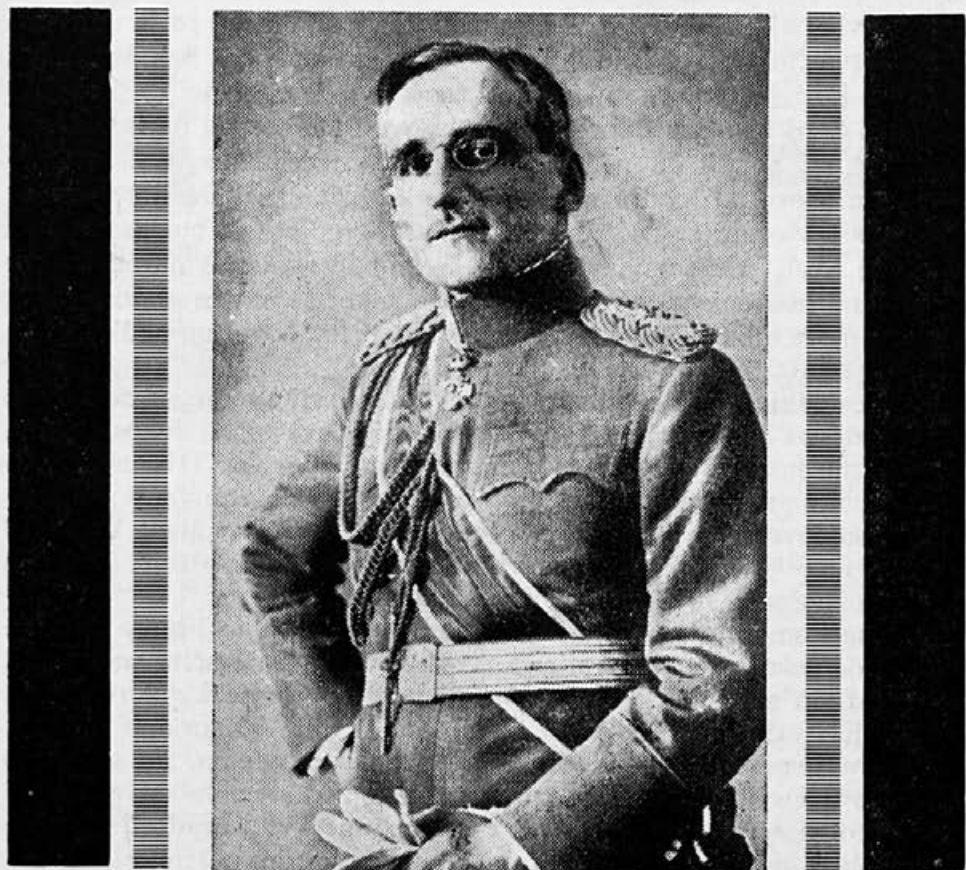
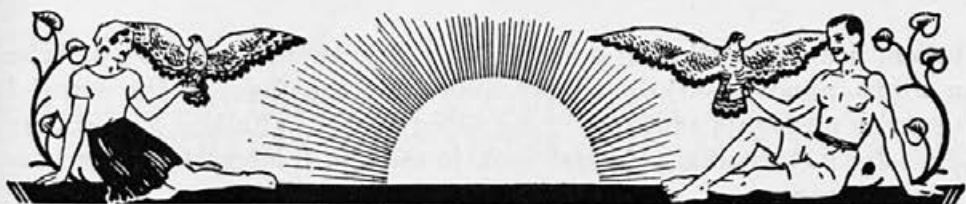
»Sokolić« izlazi svakoga 20 u mesecu. Godišnja pretplata Din 20—, polugodišnja Din 10—, pojedini broj Din 2—.

Urednik: Josip Jeras, Ljubljana, Levstikova ulica 19.

Izdaje Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije (E. Gangl). — Naslov uprave: Uprava sokolskih listova, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. Telefon br. 2312. Račun pošt. štedionice 12.943.

Rukopisi se šalju na adresu urednika, pretplate i narudžbe upravi sokolskih listova.

Tiska: Učiteljska tiskara u Ljubljani (pretstavnik Francè Štrukelj).



PRIGNITE GLAVE!

Navršilo se je šest meseci otkako nas tragično ostavi Otac naš, Tvorac i Osloboditelj domovine naše, Viteški Kralj Aleksandar I Ujedinitelj. Savili smo crne zastave, skinuli smo crninu s naših sokolskih značaka, ali oko naše još uvek suzi, srce nam još i sada jeca, a duša cvili od tuge i bola.

Naša duboka šestmesečna sokolska žalost, kojom smo i vanjskim načinom hteli da damo vidnog znaka dubokog poštovanja, zahvalnosti i tuge prema najvećem Sinu naše Otadžbine, minula je na spoljašnjem

našem licu. Naši sokolski domovi i naše sokolane ponovno su oživele, u njima ponovno ključa zdravi sokolski život, život kojim struji i upravlja poslednja zapovest prvog našeg Sokola, Viteškog Kralja Ujedinitelja i Mučenika, zapovest koja je duboko usađena u svakom sokolskom srcu.

Besmrtni duh Besmrtnog Kralja živi u nama i u svim našim delima. Sva naša pregnuća idu za tim, da verno i svom dušom ispunjavamo svoje sokolske dužnosti prema Kralju, narodu i državi našoj Jugoslaviji; njima služiti, za njih živeti i za njih umreti to je uzvišeno poslanstvo Sokolstva. U tim našim nastojanjima vodi nas svetli Lik Onoga, koji je čitavog Svog života radio u tom duhu da konačno položi i Svoj život za dobrobit i sreću svog napaćenog naroda. Da li možemo mi Sokoli da nađemo u povesti čovečanstva uzvišenijeg i svetlijeg uzora od Kralja našeg Viteza - Mučenika? Da li povesnica beleži požrtvovanijeg i idealnijeg Vladara nego što je bio naš uzoriti narodni Kralj Aleksandar I? — Dela Njegova za naš narod i našu domovinu neocenjiva su; njih ne može niko da suvim zlatom plati, njih ne može niko da dovoljno nahvali i da im se dovoljno nadivi. Njih treba razumeti, osetiti ih u duši svojoj.

I poslednje svoje misli uputio je Veliki Kralj Svome narodu. Nije mislio niti na Sebe, niti na Svoju Porodicu: »Čuvajte Mi Jugoslaviju!«, bile su mu poslednje reči, poslednja molba i oporuka. Ovu neograničenu ljubav prema jugoslovenskom narodu, ovu požrtvovnost i neopisive i nadčovečje napore, kojima je bio ispunjen čitav život Viteškog Kralja, jugoslovenski narod pravilno ceni i duboko poštuje. Zato on i s pobožnošću izgovara Njegovo sveto ime.

Junačkom smrću Kralja Aleksandra palo je teško breme na mladana leđa našeg Mladog Kralja Petra II. Mi Sokoli naročito smo dužni da založimo sve svoje snage i sposobnosti: i telesne i duhovne, svu svoju ljubav i volju, da svom sokolskom Kralju osiguramo miran i blagoslovljen život i srećno vladanje našom domovinom. To zaslužuje i Njegova čista duša i Njegovo čisto sokolsko srce, to od nas traži naša neograničena odanost prema Domu junačkih Karađorđevića, to nas moli s onkraj groba Onaj, koji nam je doneo zlatnu slobodu i ujedinjenje domovine.

Naraštaju naš, i prigodom ove tužne šestmesečnice smrti Kralja - Viteza zakuni se, da ćeš uvek i svagde raditi za one ideale za koje je pao Otac naše domovine i našeg naroda, da ćeš uvek raditi i živeti za Kralja, za jedinstveni jugoslovenski narod i jedinstvenu narodnu jugoslovensku državu.

A Ti, Viteški naš Kralju, Mučeniče i Ujedinitelju, mirno spavaj u zadužbini Svog uzvišenog Oca, mirno počivaj uz slavne Svoje Prede. Tvoja su dela besmrtna, Tvoja su zdanja nerazrušiva. Tvoje su misli — misli čitavog našeg naroda. Tvoju će Jugoslaviju čuvati čitav narod — narod jugoslovenski, sokolski.

(Kljč.)

JUGOSLOVENSKA I SLOVENSKA IDEJA U SLOVENAČKIH PROTESTANTSКИH PISACA XVI STOL.

(Svršetak)



Primož Trubar (1508—1586), otac slovenačke tiskane reči, dugo se je vremena savetovao sa svojim mentorom tršćanskim biskupom Bonomom i konačno odlučio da započne i s knjigom delovati za protestantsku stvar među svojim zemljacima. Odluči se za slovenštinu, točnije rečeno: da uvede u knjigu narodni govor svoje uže dolenske domovine. O ovoj za budućnost tako važnoj odluci raspravljaju i Trubar sam i drugi tadanji slovenački pisci ponovno u uvodima svojih knjiga. Ipak su se obazirali i na ostale slovenske jezike, naročito na srpskohrvatski, koji su jezik i sami označivali za najbliži slovenačkom jeziku.

Da bi mogli pravilno da razumemo tu njihovu odluku, moramo znati, da sve do oslobođenja Slovenaca i njihovog ujedinjenja s braćom Srbima i Hrvatima u zajedničku državu, u Sloveniji se nije išlo za tim, da bi knjige uopće tek došle u ruke većinskog stanovništva, ta čitavo to vreme nudile su mu se i, pače, naturivale knjige na stranim jezicima: nemačke, italijanske i mađarske. Nego išlo se je za tim, da se tome stanovništvu izbiju iz ruku knjige tuđeg jezika i duha i da se tako spasi od narodne smrti. To se je pak moglo postići za čitavo to vreme jedino s knjigom, pisanom u što priprostijem i narodnom govoru što bližem jeziku. Još danas vrši slovenačka tiskana reč uz mnoge druge zadatke i važno narodno-obranbeno delo, ta još je uvek, nažalost, jedna trećina Slovenaca izvan granica Jugoslavije.

Bez sumnje je, da je ruku tadanjih slovenačkih protestantskih pisaca vodilo pre svega versko oduševljenje, koje nimalo nije zaostajalo za tadanjim katoličkim, već ga je naročito u početku, pače, i nadvisilo.

Imamo pak neoborive dokaze, da su slovenački protestantski pisci XVI stoleća imali već i jasnu i snažnu slovenačku svest i ljubav prema svojoj slovenačkoj domovini. O tome govori značaj njihova rada, pa i s rečima su to u svojim spisima jasno ispovedali. Na mnogim mestima govore o stanovnicima tadanje Kranjske, Donje Štajerske, Koruške, Goriške i dela Istre kao o Slovencima, katkada i kao o »Kranjcima i Slovencima«. Izdigli su se, dakle, nad tadanju provincijsku nepovezanost i rasepkanost do jasne svesti slovenačke skupnosti. Svoje spise namenili su svima Slovencima, ne samo kranjskim. Pomenute pokrajine nazivlju ne samo slovenačkim, nego počesto pače **naše slovenačke**, našu **dragu**, našu **sirotu** domovinu, govor tih predeļa ne samo slovenačkim, već i naš slovenački, naš **dragi**, naš **siroti** slovenački jezik; protestantsku crkvu sa slovenačkim bogoslužnim jezikom pak »Crkva slovenačkog jezika« ili »Slovenačka crkva«. U svojim spisima izražavaju neprikriveno veselje, da se u tom njihovom dragom i ubogom jeziku konačno ipak pišu i tiskaju knjige. Naročito su se ponosili s time, da je njihovom zaslugom stupila konačno i slovenština među one jezike, koji imaju prevod čitavog Svetog pisma.

Za potpuno razumevanje tog protestantskog književnog pokreta u XVI stoleću moramo pak znati, da je po svojem izvoru, doduše, bio slovenački, po svojem značenju i zadatku pak odmah u početku jugoslovenski.

Trubar je već pred svojim odlaskom u Nemačku, dakle pred god. 1548, želio da bi dobili Slovenci Sv. pimo u slovenačkom, Hrvati pak u srpskohrvatskom jeziku. Ideji ovakve jugoslovenske književne zajednice ostao je veran za čitavog svog života. Do svoje smrti zanimao se je za prilike u kojima je tada živeo sav Slovenski Jug zajedno s Bugarima. S oduševljenjem je

podupirao tiskanje srpskohrvatskih protestantskih knjiga i skupljao novac u tu svrhu. Mnogima između njih napisao je nemačke posvete i predgovore.

Sebastijan Krelj (1538—1567), koji je mnogo obećavao, a koji je nažalost rano umro, tužio se je, da »staro slovensko, hrvatsko ter ćirilsko«, »naročito ćirilsko lepo pismo« nije moglo ponovno da oživi; mislio je, pače, na jedinstvenu slovenačku-hrvatsku abecedu, što se je zatim ostvarilo tek za ilirizma u prvoj polovini XIX veka.

Znamenita »Biblija« (1584) Jurja Dalmatina (ok. 1547—1589) doduše je pisana u kranjskoj slovenštini, ali da bi je razumeli i izvan-kranjski Slovenci i ostali Jugoslaveni, ima uz rub i na svršetku i poseban »registar nekih reči, koje se kranjski, koruški, slovenački ili bezjački, hrvatski, dalmatinski, istarski ili kraški drukčije govore«.

Slovenački i ostali jugoslovenski protestantski pisci njihova kruga osnovali su utopičan, ali ipak širokopotezan nacrt, koji svedoči, da su imali jaku svest jugoslovenske skupnosti: sa srpskohrvatskim knjigama nadali su se, da će pridobiti za protestantizam sav Slovenski Jug sa slovenskim i drugim muhamedancima zajedno sve do Carigrada; jer su znali, kako su važnu ulogu imali tada srpskohrvatski jezik i ćirilica na turskom dvoru, 1561—1564 god. imali su u Urahu u Virtenbergu naročito tiskovno preduzeće za tiskanje slovenačkih i srpskohrvatskih knjiga u latinici, glagolici i ćirilici. Glavni podupiratelj mu je bio dobrovoljni verski emigrant Ivan baron Ungnad, bivši štajerski i celjski poglavar, varaždinski veliki župan i zapovednik četa donjo-austrijske pokrajine te hrvatske i slavonske granice; duša preduzeća pak bio je Trubar.

Mogli bi da navedemo još mnogo dokaza o jugoslovenskoj svesti slovenačkih pisaca XVI stoleća, ali neka bude dovoljno i ovo što smo rekli.

Konačno imali su ovi pisci već i dovoljno jasnu svest o bližoj srodnosti svih Slovena. Tako spominje Trubar Čehe, Lužičke Srbe, Poljake i Ruse. Dalmatin naglašava u uvodu svoje »Biblije« veliki broj Slovena i kaže, da se slovenski jezik ne skriva u zapečku, već je raširen po mnogim bogatim državama i čak na turskom dvoru. Oboje napominje u svojoj gramatici »Arcticae horulae« (Zimske urice) (1584) prvoj slovenačkoj gramatici uopće, Adam Bohorič koji je oduševljeno čitao spise o Slovenima i zanimao se za njihov jezik, njihovu povest i t. d. Ime Slavus (Sloven) izvodi iz reči slava (koja mu znači ono, što i latinski gloria) zbog slavnih čina, koje su izvršili Sloveni u prošlosti. »Gens slavica« najstariji mu je i najbrojniji narod, »lingua slavica« pak jedan između najpotrebnijih jezika. Sve slovenske jezike smatra Bohorič kao celinu s manjim mesnim razlikama.

S punim pravom možemo, dakle, da tvrdimo: Jugoslovensku misao, koja je bila misao vodilja našeg pokojnog Viteškog Kralja Aleksandra i Ujedinitelja, nalazimo zajedno s idejom bratstva svih Slovena jasno označenu i u slovenačkih protestantskih pisaca XVI stoleća.

Preveo sa slov. rukopisa: (Kljč.)

Literatura:

Fr. Kidrič: Zgodovina slovenskega slovstva od začetkov do marčne revolucije. Ljubljana 1929.

Fr. Kidrič: Bibliografski uvod v zgodovino reformacijske književnosti pri južnih Slovanih. Ljubljana 1927 (litografsko izdanje).

Fr. Bučar: Povijest hrvatske protestantske književnosti za reformacije. Zagreb 1910.

Slovenski protestantski pisci, izbral in uredil M. Rupelj. Ljubljana 1934.



Sv. Primož na Štajerskem (Linorez: Ing. arh. O. Gaspari)

NARAŠTAJAC STANKO



U odeljenju u kojemu je vežbao mali Stanko, bilo je uvek veselo. Često je svojim drugovima, gradskoj deci, pričao o životu na selu. Pričao im je kako se na selu živi, šta se radi, kao i sve ono što se sećao iz pričanja svoga dede. Gradsku decu zanimalo je i pričanje iz života seoskih životinja.

Mnogi od njih nije znao ni kako živa svinja izgleda. Iako je u tom odeljenju bilo uvek dosta živo, ipak se nije remetio red u sokolani. Šta više, naš načelnik voleo je vesele vežbače; često je one nevesele i mrtve prirode nastojao sam da razveseli.

Ali jednog dana Stanko nije došao na čas vežbanja. Svi smo mislili da se razboleo. Kada je prošao i treći čas vežbanja, počeli smo se raspitivati, zašto Stanko ne dolazi više u sokolanu. — Pošli smo jednog dana pre početka nastave u njegovu gimnaziju, i kada smo ga našli na školskom hodniku, stade nam se jadicovati, da mu je gospodin razredni starešina zabranio ići u Soko, zato, jer već nekoliko puta nije doneo u školu domaće zadatke iz slobodnog crtanja.

Stanko je bio neraspoložen zbog toga, ali morao je da poslušna, jer bi bio kažnjen da je zabranu prekršio, a i sam razredni starešina bio je aktivan Soko, i vodio je nadzor nad svojim učenicima i u sokolani.

Kada smo поближе stvar ispitali, doznali smo da Stanko nije bio postao nemarljiv, zato, što je posećivao redovne časove vežbanja u Sokolu, nego zato, što je odlazio u sokolanu i onda, kada nisu bili njegovi časovi. Time je mnogo vremena gubio i nije udovoljavao svojim školskim dužnostima. — Posle izvesnog vremena, Stanko je ponovo posećivao vežbanje.

— Kada je brat načelnik doznao za razlog Stankovog odsustva, organizirao je jedno naraštajsko poselo, na kojemu je govorio o dužnostima omladine prema školi, roditeljima i društvu. Lepim rečima, zgodnim i poučnim primerima upozorio je sve prisutne naraštajce da budu marljivi u školi, da slušaju roditelje i da tačno vrše svoje dužnosti prema Sokolskom društvu.

Njegove su reči bile vrlo pažljivo saslušane, i od tada više nikada nije bilo izostajanja sa časova vežbanja zbog nemarljivosti prema školi.



Motiv s Koroške (Linorez: Ing. arh O. Gaspari)

KAKO ĆU POSTATI PLIVAČ?

Saveti neplivačima



Bilo je to na letovanju. Stigli smo, smestili se, uredili i smirili. Ujutro sledećeg dana probudio nas je trubač, uredili smo krevete i pojurili na zbor. Jutarnja vežba. Dvadeset minuta šetnje. Doručak. I onda je došao veliki čas: kupanje u moru. Velika radost, ali i veliko razočaranje. Među tridesetak vitkih, snažnih, spretnih, izvežbanih naraštajaca bilo ih je čak šest, koji nisu smeli u dublju vodu, jer su bili — neplivači. Ni ostali nisu bili baš dobri plivači, i nikako nisam mogao da prepoznam one svoje vešte, uspravne, lepe i skladne vežbače sada ovako nespretne, pa ako hoćete i nesigurne, nepoverljive u divnoj, prozirnoj morskoj vodi. Nedovoljna veština plivanja, nesigurnost slabih plivača sasvim je izmenila lepu sliku moje vesele, skladne, izabrane čete izvrsnih naraštajaca.

Istina, dolazimo iz velikog grada u kojem je Sava brza, i u kojem nema zgodnog umetnog plivališta. Ali dolazimo na divno naše more, dolazimo često i redovito, i u tom našem jugoslovenskom moru moramo baš mi jugoslovenski Sokolovi da budemo prvi potpuno sigurni. I zato smo sve raspoloživo vreme našeg skoro celomesečnog letovanja posvetili vežbanju plivanja, stvaranju plivača iz neplivača, usavršavanju nedoteranih; i općenito: u sticanju sigurnosti u moru.

Pošto znam da ovaj primer nije nikakva iznimka, pošto su mi i drugi naši prednjaci pričali slične stvari, pokušaću, da s nekoliko primera i saveta pomognem svima našim dragim čitateljima.

Pretpostavka je, da svaki Sokolić i svaka Sokolica moraju biti dobri plivači, i da svi, iskreno i od srca, žele biti sigurni i spretni u svakoj vodi, u svakom jezeru, na brznoj reci i u najdubljem moru.

Plivati, održavati se na površini vode nije teško: skoro je svako čovečeje telo lakše od vode (a pogotovo od mora!). Treba, dakle, da svako zna da će plivati ako ispuni pluća zrakom i ako zadrži na vodi najzgodniji položaj ravnoteže.

Eto, te dve stvari stvaraju od neplivača — plivača. Ne odmah dobrog plivača, ali svakako čoveka, koji se ne davi.

Te dve temeljne stvari su: **poverenje i ravnoteža.**

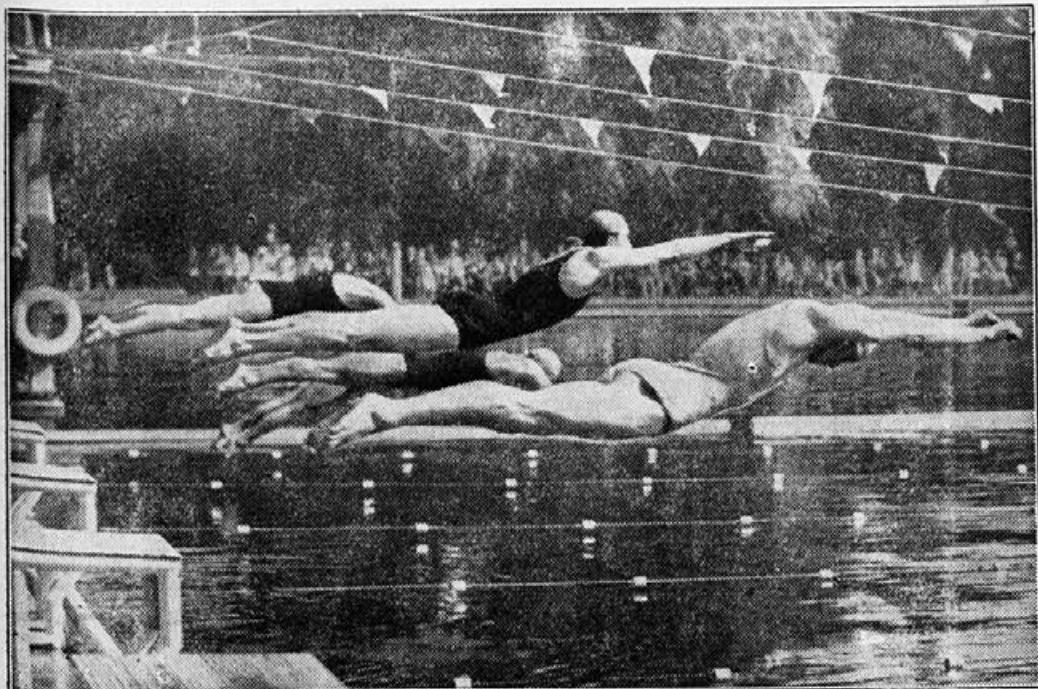
Kakvo poverenje?

Poverenje u to, da je naše telo lakše od vode i da ono vrlo teško tone (početniku je lakše održati se na površini, nego li potopiti se i zadržati se pod vodom!). Poverenje u to, da se vrlo lako i brzo može plivati, ako se sluša prednjaka, ako se držiš i ravnaš po savetima iskusnijih plivača (ali ne onih zločestih, koji se vesele tuđoj neprilici, pa se još i rugaju neplivaču!).

Poverenje u sebe, u učitelja i u vodu.

To poverenje ulevao sam svojim naraštajcima neplivačima u par minuta s vrlo zabavnim vežbama. O njima ću odmah da vam govorim, samo još da vam protumačim zašto je ravnoteža potrebna, i zašto je temelj plivačkoj veštini.

Pošto je čovečije telo lakše od vode, to ono na površini pliva (znate svi dobro Arhimedov zakon o »gubitku« težine po istisnutoj vodi!) Ali najteži deo čovečijeg tela je — glava. A u glavi imamo i usta i nos, otvore za disanje. Kada bilo koje telo plovi po površini neke tekućine, postavlja se ono tako, da su mu najteži delovi najdublje, a najlakši su nad površinom. Slično se dešava i kod našeg plivanja. (specifično) teža glava bi htela da potone, a lakši delovi trupa da izrone. Kada nam je glava pod vodom ne možemo disati, a kada ne dišemo — ne možemo ni živeti. Dakle!? Moramo na vodi postići takav položaj tela da nam je glava, makar najteži deo tela, ipak nad povr-



šinom vode, da bismo mogli lako disati. Eto, to je ravnoteža plivača. Kada neplivač to postigne, onda više nije — neplivač, on već pliva...

Vežbe i igre u vodi s kojima postizavamo poverenje neplivača mogu da budu ujedno i vežbe za ravnotežu. Te su vežbe i igre iste, ili skoro iste i u moru, i na otvorenom prirodnom kupalištu i u ograđenom plivalištu. Prednjak i sami vežbači treba da se dosetljivo prilagode prilikama.

Ja pretpostavljam, ovde u ovom članku, da imamo obalu mirne vode, da se obala blago spušta, tako da je dvadesetak metara od obale još dubina za visinu čoveka. Prvih desetak metara od obale je plitko vežbalište, a ono dalje nazovimo »dubokim« plivalištem. Treba odmah u početku razdeliti plivače od neplivača, pa neka se plivači kupaju i vežbaju na drugom mestu. Zapamtite: neplivačima uvek dajte najbolje mesto! Tako im plivači neće smetati kod vežbanja, niti će neplivačima biti neugodno da pred veštijim drugovima uče ono »od početka«.

Odeljenje neplivača počinje svoje »vežbe poverenja« ovako: hodamo uz obalu, u »indijanskom« redu, otstojanje je veće od običnog, tako 2—3 metra. Hodamo slobodnim korakom, najpre 40—50 metara po obali, onda uđemo u plitku vodu i hodamo po pličini od 20—30 cm. Pevajte pesmu i pazite na poredak. Pevanje i pažnja na drugo povećaje poverenje i olakšaje sprijateljivanje plašljivijih s vodom. To se hodanje može da »otežava« vežbama spretnosti s rukama (na pr. s levom podlakticom kružiti u odručenju, a s desnim kažiprstom kružiti po prsima, ili sl.). Sledeće hodanje po dubini od 30—40 cm ali — četveronoške na kolenima. Hodajte polako i svi neka glasno broje korake. Na glasnu zapovest vodnika svi se vežbači na mestu okreću (opet polako) sve dok ne dođu u isti smer. Nastavljaju hodanjem četveronoške, a u istoj dubini (usporedno uz obalu, par metara od granice vode). Tih vežbica ima na stotine. Od četveronožnog hodanja u potpor ležeći. Onda redom: »Poljubi vodu!« — »Sedni na dno!« — »Digni ruke!« — »Ustani, bez ruku!« — »Na levoj nozi, hop!« (skokni s leve na desnu, ne daleko, samo toliko da se makneš s mesta). Nastavlja se običnim korakom. Trkom na

obalu, trkom na »svoja mesta« u vodi. Potpor sedom u vodi: »Prednos!« (lakoćom). — Potpor ležeći pred rukama. »Prednoži levu!« — Potpor čučnjem, odatle prelazimo na hodanje s rukama. Telo leži na vodi, zapravo već u vodi (40 cm dubine!) a vežbači se s pruženim rukama lako vuku napred. — »Poljubi vodu!« — Dalje: poludesno, polulevo (najpre na pliche, pa na dublje). »Ustani!« — »Hodaj!« (sada smo već na preko pola metra dubine!). »Duboki čučanj!« — »Sedni!« (sesti neće biti lako: voda već nosi vežbače!) Hodanje u sedu: nogama se gura, a rukama na tlu drži ravnotežu, tu će svaki vežbač, pa i onaj najnepoverljiviji osetiti kako ga voda nosi i kako se lako u njoj kreće (»gubitak« težine).

Ovakvim i sličnim vežbicama, s kupanjem koje traje od 15 do 20 minuta, svakih dva sata u jednom danu letovanja postići ćemo potpuno poverenje neplivača, a ujedno i osećaj ravnoteže. Pogotovo kada postignemo dubinu od metar pa i više. Prelazimo na vežbe parova i na kola.

Dvojica se drže za ruke. Izmenično čučnu: levi, desni, levi... Desiće se kod čučnja da izgube tlo pod nogama — plivaju.

Onda vežbe ronjenja: na malu dubinu potopi kapu (belu platnenu kapu). Nađi, kapu! Skupljaj kamenčiće! Sve će ići dobro do one dubine, u kojoj mora vežbač sav uroniti da digne kapu. Odmah neka se naviknu gledati u vodi s otvorenim očima i neka se ne naviknu zatvarati nos i uši (kasnije niti usta!), i brisati lice čim glava izroni.

Ono hodanje na rukama po plitkoj vodi, pa »ljubljenje« vode potapljanjem lica i glave, dalje se obogaćuje novim vežbicama. »Umoči lice!« (sve u potporu ležećem), ili: »Udahni! Legni na trbuh! (već je dublja voda). Izbroji do 5!« (pa dalje 10, 15, 20!). Uronjen pogledaj ruku; ležećke nađi kapu!

Kada se neplivači naviknu na ove vežbice, a to kod sokolskih naraštajaca traje najviše prva dva dana letovanja, onda se može preći na one temeljne plivačke vežbe, koje će same po sebi povećavati poverenje, stvarati sigurnost i konačno sasvim učvrstiti ravnotežu početnika, koji su prestali da budu neplivači.

Prvi deo svakog podučavanja neplivača neka je posvećen tom sticanju poverenja i ispitivanju ravnoteže u vodi. Ovo nekoliko navedenih primera i vežbica samo su mali deo onoga što se sve može zato iskoristiti. I razne igre: hvatanje, igre s malom loptom, preskakivanje sagnutih drugova, utrke na jednoj nozi, utrke u hodanju na rukama, ronjenje hodanjem na rukama (5 do 6 metara), ljubljenje pod vodom, nošenje drugova, jahanje, vežbe takve »konjice«. Skokovi u vodi: u daljinu s mesta, u visinu (tako da na dubini od pola metra ili nešto više izbac i noge iz vode), utrke na dubini od metra (jedva se miču s mesta!), »vlak« (prvi hoda i vuče, a ostali se drže za bokove i leže na vodi), i još mnogo drugih.

Kod ovih vežba pazite da niste predugo u vodi. Pazite uvek na sve vežbače, a najviše se bavite s onima, kod kojih opazite pa i skrivene znakove nepoverenja i malog strahovanja. Važno je, da se na takvim uvodnim vežbama ne poveća nepoverenje ili ne pojavi strah od vode nekim preteranim zahtevima i nekom silom. Zato je najgore ono »učenje« neplivača, što ga mnogi preporučuju, ali srećom malo njim koriste: »Bace ga u duboku vodu, pa neka se spašava!« To je za »učitelja« najbrži način. »Učitelj« se tu nema šta da muči. Ili će »učenic« proplivati, ili će za uvek zamrziti vodu, plivanje i kupanje! Mnogo se više događa ono drugo. Zato je to najgrublja pogreška koju možete učiniti.

Prednjak mora da ima strpljivosti i volje, a naročito da pazi i da se brine s najtežim slučajevima nepoverenja i straha. Kada jedan od onih najplašljivijih neplivača propliva, onda je zadovoljstvo dobrog vodnika najveće, a poverenje i ljubav vežbača najtoplija i najsrdačnija, a to je i najlepša nagrada.

Kada smo postigli poverenje i kada znamo što je ravnoteža u vodi, onda počnimo da učimo plivati. O tome drugi put. Zdravo!

NA RASTANKU S MOREM



Još u kolevci slušao sam šum tvojih valova o more, i to mi je uz majčinu pesmu uspavanku bila najslada pesma. I čim sam oči svoje otvorio i počeo shvatati, moj prvi pogled bio je upućen na tvoju pučinu, gde se na površini tvojoj igra sunčana svetlost, gde blista živo srebro u nedogled. A kada su mi male nožice ojačale; odmah su pohitale na obalu gde su se praćkale na žalu u tvojoj bistroj, kristalnoj vodi. Hteo sam da uhvatim svaki tvoj val koji je k meni dolazio, pravio sam rupice da ga u njih smestim, ali bi drugi nadošao i sve porušio. Preda mnom si stajao kao neko čudovište, koje još nisam shvaćao ni razumeo. Strašili su me s tobom kao s nekim proždrljivim vukom, koji me može začas progutati, ali ja sam te ipak zapanjeno gledao htejući da dokučim tvoje tajne moći, koje sam malo po malo otkrivao. I kako sam rastao, ja sam se sve više i više približavao i upoznavao te. Terali su me od tebe, a ti si me sve više primamljivalo. I tek sam imao pet leta, nosilo si me na tvom krilu. Kakvo li je to bilo veselje kada me jedan stariji dečak najednom pustio, a ja ostao na površini i — plivao. Iako malen, osećao sam se gord i ponosan. Celo mesto je to znalo, jer sam se svakome hvalio, jer sam se tim ponosio. To je veliki događaj u životu primorskog deteta. I od tada bio sam neprekidno u moru, od ranog proleća do kasne jeseni. Nisam bio sam. Čitava četa nas dece. Jedva smo čekali kada će otopliti. Natecali smo se ko će dulje plivati, ko će pod morem više izdržati i dalje roniti, ko će lepše i dalje skočiti. Čudio sam se životu u moru. Koliko li raznih biljki što su rasle između kamenja, koliko li raznih ribica što su plivale tamo — amo, svake veličine, boje i oblika. A kako bi se plašili onog mekušca s dugim trakovima, koji se zove hobotnica, jer su nam pričali da je velika i da se može uspeti uz telo i zadaviti čoveka. Interesantno je bilo gledati kako bi ova pustila iz sebe crnilo i zamutila more, da u tom trenutku umakne u kakovu pukotinu i spasi život. Uživali smo u hvatanju malih rakova koji imaju štipaljke, vadili s morskog dna raznobojne ježeve u kojima se nalazi slasna ikra i jelj s kruhom. Pružali bi ručice da uhvatimo neke male »gambare« (račiče), koji imaju brkove. Iskusniji dečaci naučili su nas vezivati udice na konac, pa smo kopali crviće i naticali te



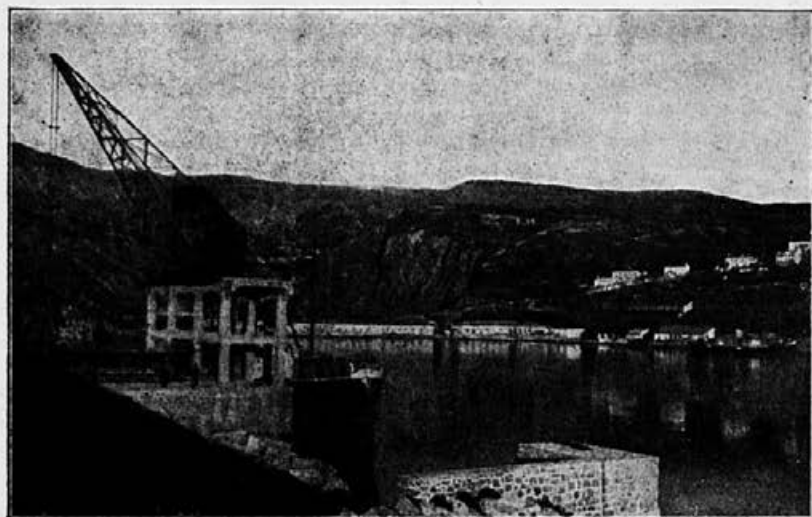
Sušak,
luka

bacili u more, a jadne ribice začas bi se našle na suvu, praćakale se, dok ne bi uginule. Kakvog li veselja kada bi majci doneli da nam ih ispeče na žaru. Stariji dečaci gurali bi nas pod more i rukama i nogama i u tom uživali. A kad smo i mi ojačali isto tako smo radili s mladima. Mislili smo da je i to neko junaštvo.

Iako smo bili dečaci od deset do dvanaest godina nismo se bojali ni kada je more besnelo, udaralo o obalu i odbijalo se peneci i prskajući u milione sitnih kapljica, koje su se ljeskale na božjemu suncu kao biseri, dapače to je bilo za naše mlade duše veliko uživanje. Valovi su se uzdizali kao bregovi, a mi na njima pobedonosno se uzdižemo, da se začas opet spustimo. I ta se igra nastavljala do iznemoglosti naših mišića. Više puta bi nas val prekrio, napili bi se gorke, slane vode, ali nismo za to marili. U toj borbi s morem uživali smo. Gdekad besni valovi ne bi nam dali da se uhvatimo kopna, jer nije svuda bilo plitko, ni obala niska, pa bi nas odbijali, ali mi smo se



**Martin-
šćica
kod
Sušaka**



**Martinšćica,
luka**

od nas svojom snagom odnesu kao perce u svoj zagrljaj. Ali samo za čas, jer bi se junak nakon borbe opet našao na suvu. Stavljali smo tako svoj život na kocku, jer nismo bili svesni pogibli koja nam preti, nismo ni sanjali da nas to silno more može začas progutati kao lav maleno janje. Mi smo se kao borci pobedonosno vraćali svojim kućama prepričavajući svoje smele podvige. A bili bi izmorenj i gladni. Posle toliko borbe i kupanja otvara se tek. Kad se ne bi za dugo vremena kući vraćali, naše brižljive mamice više puta dolazile bi da nas traže bojeći se da ne postanemo žrtvom besnih valova lomile su rukama na obali od straha kad bi nas more zamešalo, a mi kao ponosni sokolovi pokazivali bi im naše smele skokove. Krstile su se i pozvale svoje dete da ide kući. Taj bi teškim srcem morao da ostavi svoje drugove, ali nije bilo kud kamo, trebalo je majčicu slušati. Plivali smo na daleko iako su nas strašili s morskim psima, ali naši ribari govorili su nam da nas neće morski pas kada smo bili crni od sunca kao Arapi, jer da samo bele ljude oni jedu.



Tišina na moru

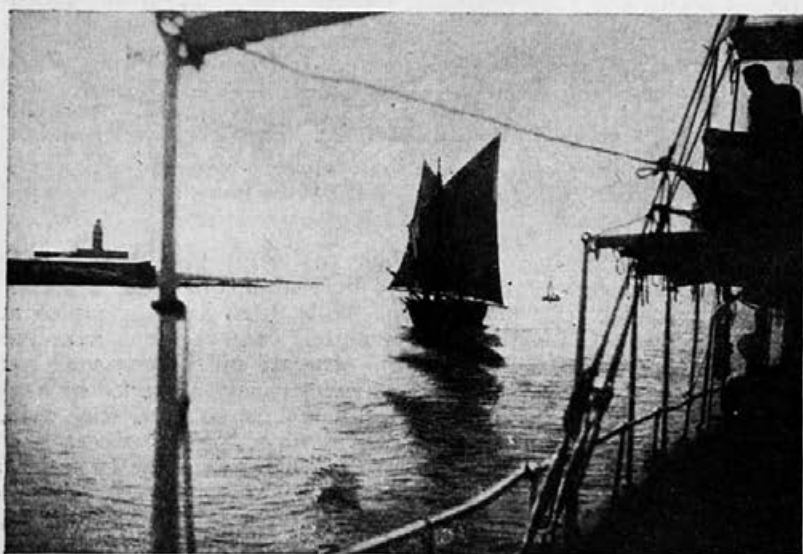
Kada sam bio u četvrtom razredu osnovne škole, hteo sam da zaplovim i na široko, otvoreno more. U mestu je bio graditelj čamaca i nas nekoliko ponudili smo se da mu pomazemo. Naučili smo strugati, piliti i pomagali mu kod pravljenja čamaca. I sami smo pravili malene barčice, a majke bi nam sašile i jedro, pa smo ih puštali u more i natecali se čija će prva stići cilju. Graditelj bi nam za trud dao svoj čamac da se vozimo. Koja sreća za nas! Iz čamca smo skakali u more, ribali, vozili se u okolicu, pa i na daleku pučinu kada bi more bilo mirno. Natecali smo se u veslanju, uživali i snovali kako ćemo kada odrastemo zaploviti daleko, do na kraj mora gde se silna, crvena, nebeska užarena sunčeva kugla duboko spuštala u pučinu.

To su zaista bili najlepší dani u životu. Nezaboravni. Moji snovi iz detinjstva nisu se ispunili. Prilike okrenule su smer moga života. Ostao sam na kopnu, a da uvek čeznem za morem. Kada bi se za vreme dvomesečnih praznika vratio u rodni kraj, sve vreme provodio sam na moru. Tada sam ga i bolje razumevao. U divnim letnjim noćima slušao sam mu večnu pesmu i zanosio se, s ribarima sam išao na lov pod sveću, vozio se po mesečini na malim gondolama i pevao da su odjekivala brda. A kada bi nastupila jesen, teško sam se delio od njegovih čara. Ali ipak nikada nisam bio daleko od njega. Pokatkad bi ipak sleteo do njegovih obala da mu osetim miris, da se nauživam njegovih valova, da gledam njegovu srdžbu.

I sad je tek došlo vreme — u prošloj poznoj jeseni — da ga za dulje vreme ostavim. To je bio bolan rastanak. Kao da ostavljam jedan deo svoga srca. Ali je tako moralo biti.



**Bura
na
moru**



**Tišina
na moru**

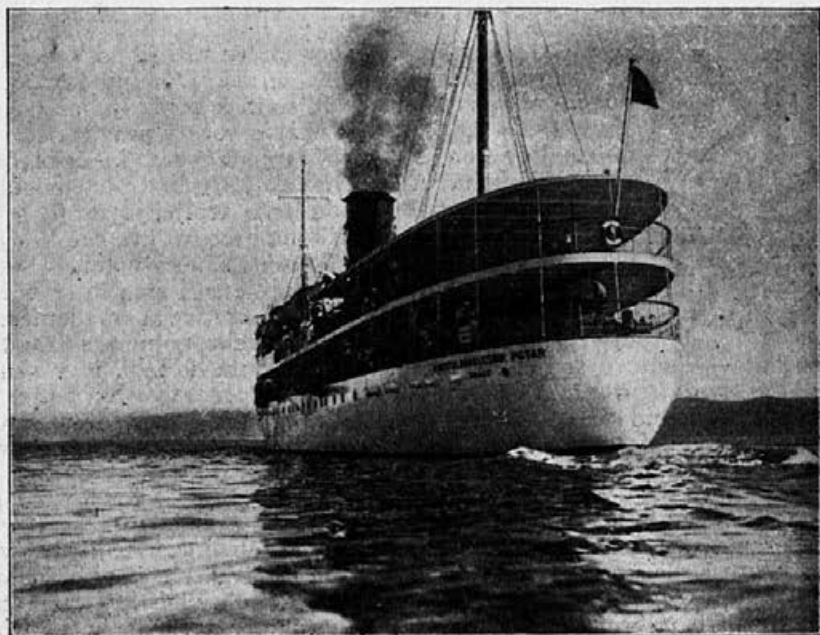
Još sam jednom pošao na more da se s njim oprostim, pošto sam se i s ostalim prijateljima oprostio. Bilo je tiho, mirno. Kao ulje. Glatka mu površina počivala. Kao da se uljaljala u san. Samo katkad, kad bi se kakva ribica pred poterom praćnula u vis, namreškala bi se površina, a da se ponovno začas umiri. I opet sve tiho. Voda je bila prilično hladna. Skočim. Zaronim. Hteo bi da to veliko more zagrlim. Plivam. Mislim kako ga moram da ostavim. Neću ga dugo gledati ni u njegovoj tišini, ni u njegovom besnilu, u njegovoj igri, kako neću uživati u njegovoj pesmi katkada tihoj i miloj, katkada burnoj i groznoj da te srsi prolaze. I suza mi kane u tu beskrajnu pučinu. Ali čemu to, pomislim. Čemu žaliti? Koliko je samo majki zakukalo i suza protilo radi tebe, o more! Koliko se je mladih udovica u crno zavilo

što si progutalo njihove najdraže i najmilije! Koliko su te samo puta mornari proklinjali, kad' im za toliko dana i noći nisi ni usnuti dalo, a oni lebdeli na rubu strašnoga ponora i gledali svaki trenutak smrti u oči dok im se ona kao kakova sablast kesila iz crne utrobe tvoje i zvala ih sebi. Pa ipak ne mogu ni oni, ni mi bez tebe, baš kao ni dete od svoje majke, koja ga bije i kara, a opet nežno miluje. Od detinjstva smo srasli s tobom i zato je naša bol velika kada se rastajemo s tobom.

Osećao sam njegovo milovanje, baš kao na rastanku s onim koji su mi srcu najbliži i jedva sam se oteo iz njegova zagrljaja. Zbogom, zbogom, more! Zbogom, do viđenja! I pobegoh s dubokim uzdahom iz grudiju.

Kada sam drugi dan iz velikog parobroda promatrao naša primorska mesta, zavideo sam onima što ostaju uz more. Sam sebi nisam verovao da ću se konačno s njim rastati na duže vreme. Baš smo pristajali uz obalu kada je sunce tonulo u pučinu. Još jednom pogledam na more sve užareno, krvavo. Setih se koliko sam se puta divio tome veličanstvenome prizoru. Zaista, nema lepšega. Užarene planine prelevaju se u stotine tonova boja, dok ih ne pokrije crni mrak. Tako se i u mojoj duši prelevala čustva. Sedoh u vlak sav potišten. Krenuli smo. Uspinjemo se, bežimo sve dalje od mora. Gledam kroz prozor. Pojavio se mesec. Velik, okrugao. Još jedan pogled na more. Trepti. Pokriveno je srebrenim velom. Oh, kako je divno! Setim se onih divnih noći, kada se iz naših barčica razlegala pesma uz gitaru i mandolinu, pesma života i mladosti. A to se ne povraća više. Nikada. Još vidim samo mali komadićak mora i najednom nestade ga. Još jedan možda moj poslednji zbogom. Nestane one divne slike. Svuda naokolo samo stenje. Klonem u kut i zatvorim oči. Hteo bih da dozovem u pamet sve one lepe slike iz detinjstva da u mašti obnovim sve one lepe uspomene, ali jača je moja tuga. Vlak jednolično odmiče, stenje, lupa, putnici se komešaju. Na koncu me savlada san.

Kada je ujutro sunce otkočilo, oko mene magla, polje, reke, ali nema mora. Ne čujem, ne osećam više njegov uzdah. I prolaze dani, meseci... Zivim samo u čežnji za njim. Grabim novine da saznam kako je svaki dan na moru. I brojim dane kada ću ga opet ugledati, kada ću mu se opet predati u zagrljaj. To će biti posle toliko srećnih, opet još jedan srećni dan u mome životu.



Na
pućini



Pomlad. (Ing. arh. O. Gaspari)

IVAN ALBREHT, Ljubljana:

BRAT IZ KOROTANA

II.



do izmeri bolečino, ki je čez in čez razlita po Rožu?

Vojne je konec, vojne ni več. Domovi čakajo. Niso slavnostno okrašeni, mirni, tihi so in le topla ljubezen drhti iz njih. To je ljubezen, ki kljuje iz žive vere v pravičnost usode. Oj, ti uboga ljubezen, ti kruto ranjena vera, ki čakaš moža, sina, brata ali ženina! Ali ne veš, da je truden obnemogel v daljnem svetu, da je omahnil pod težo trpljenja in je le malokomu znano, čigava tla je poškopila njegova kri. Pač kraljuje v mnogih hišah grenka žalost, ko mati zaman vpleta v svoje molitve prošnjo za srečno vrnitev ljubljenelega sina in se oče brez nade ozira, odkod bo zagledal stas krepkega mladeniča, ki naj za njim prevzame domačijo. Oj, kako polne s solzami prepojene zvesta. — Samo v sanjah se morda še kdaj vrne k tebi, le v sanjah boš še vedno sveži rožmarin, se je vdal objemu druge neveste: Smrt je njegova zvesta — Samo v sanjah se morda še kdaj vrne k tebi, le v sanjah boš še smela videti njegove oči, da bo potlej bridkost tem grenkejša v tvojem srcu, ko ti svit mladega dne z neusmiljeno resničnostjo krikne v obraz:

»Njega ni —!«

In miru ni. Po štirih letih groze, umiranja in razdejanja, se je ves človeški red zamajal v temeljih in se sesul v prah. Z zapadnega bojišča drveča vojska se kakor hudournik podi po deželi. Človek in žival, vse je pobesnelo, vse divja za trenutkom, razdira in uničuje. Ob prometnih žilah leži razmetano orožje in streljivo, zaboji nekdanj važnih spisov, papirnatega denarja in hrabrostnih

svetinj. Po poljih in tratih se pasejo podivjane črede zapuščenih konj, moka govedo, se oglašajo mule in mezgi in se potepajo sestradani psi. Vse hiti iz krajev blazne smrti, beži, drvi in se razteka, včasih domov, včasih v nenadno smrt. Živila, še nedavno edino hrepenenje nešteti tisočev, propadajo po zapuščenih skladiščih, jarkih in mlakužah. Samo en klic živi:

»Vojne je konec — Živela svoboda! Živela revolucija!«

To je krik radosti, ki se že preliva v grozničavo blaznost. Narodi razpadle monarhije se prerivajo v pisani gneči. Mozaik, ki je oživel v boleznem migetanju, stoletne sanje, ki se z grozničavo naglico skušajo prerasti v resnico.

Siromaki, ki so še pravkar v prahu trepetali pred graščaki za milost, da so smeli po gozdeh pobirati dračje in suhljad, podirajo zdaj najlepše drevje: jelke, hrasti, stoletne tise padajo. V zver ponoreli človek ne spoštuje njih častitljive starosti, se ne briga za to, da so one, te častitljivo lepe stare tise, edina priča minulih dob. Svoboda — Razdejanje — Kar je zemlja stoletja redila in negovala z nežno materinsko ljubeznijo, pahne sekira divjajočega človeka z nekaj zamahi v smrt.

Vse razpada, le zemlja je ostala in ohranila mir v vseh svojih bogatih oblikah, prepojena s studenci, potoki, rekami in jezери, in gojena z zvesto slovensko ljubeznijo. Da, slovenska ljubezen in slovenski glas sta na Koroškem ostala kljub vsemu razsulu zvesta in živa! Kaj se vam ne smeje srce, ko slišite pozdravljati Petriča z Loke:

»Bog vas sprimi! Da ste le zopet tu — Hudo je bilo, a je vendar minilo —«
Pred hišo stoji in pozdravlja vsakogar, tudi nje, ki nemara njegovega pozdrava niso veseli.

»Zdaj bom laže zatisnil oči, ko sem čakal ta dan —«

Čeprav leze na osmi križ, niso oči še v ničemer take, da bi jih bilo treba kmalu zatisniti. Mladeniško zasijejo, kadarkoli opazijo Srnikovega Lipeta.

»Bog te sprimi, fant, na teh naših slovenskih tleh!«

»Joj, koliko ponosa, ljubezni in vere je v teh besedah!« čuti Lipe. To je tista vera, ki prestavlja gore, vero, ki je z drobno peščico ljudi podrla nemški most do Adrije.

»Pozdravljeni, stric!« stiska mladenič starčevo roko. Tako je vesel, da ne more niti govoriti. Le oko v pobožnem romanju poljublja domače kraje, trate, holme in gore, vso lepoto, ki jo je dahnil sam Bog v ta planinski svet! Za občutja, ki si jih tu razodevata dve slovenski duši, ni besedi. Dolgo mora nemo govoriti utrip srca, preden se sprostí vsakdanja govorica.

»Kaj misliš, Lipe, ko si bil po šolah in si toliko prišel po svetu, kaj bo zdaj z nami?«

»Ako bi vedel povedati«, premišljuje Srnikov in s pogledom boža ravan proti Dravi —

»Tak misliš, da še nismo čisto trdni?« zaskrbi kmeta.

»Nemara me vprašate preveč, stric —«

»Kako to?«

»Ker vam ne znam odgovoriti —«

»Čudno —«

»Močno se bojim, stric, da nam je vse to prišlo prenaglo, najsi je po drugi plati mogoče prekasno —«

»Govoriš kakor Šembilja«, povabi kmet nečaka v hišo. »Če malo založiš in se z moštom omočiš, se bova nemara prej razumela —«

V prijazni, prostorni sobi, kjer vse diha toplo domačnost, sedeta za javorjevo mizo.

»Zdaj pa povej, kako se kaj suče svet«, prekriza kmet roke na mizi. »Vem, da se godi nekaj velikega in bi kar ukal, čeprav sem v letih, ko slišim, da naša beseda prihaja spet do veljave —«

»Vsi upamo, da se nam obrne prav«, se kakor v zadregi nasmehne Srnikov, »preveč pa le ne smemo biti zamaknjeni v svojo srečo —«

Petrič se zamisli. Da, tudi njemu se zdi tako. Kdor je bil vaje gospodariti, ne da rad vajeti iz rok. V Beljaku in Celovcu bojda Nemci zbirajo svoje razkrojene čete. Ali ravnajo tudi Slovenci v Ljubljani tako?

Lipe skomigne z rameni. Položaj je za Slovence dokaj težavnejši. V primeri z nemško je naša narodna zavest majhna, državno pa je treba šele ustvariti — Tako rekoč iz nič bi morali oblikovati nekaj, kar Nemci vzlic državnemu razsulu prevzemajo kot trdno dediščino. Kako in kdo naj to napravi pri nas? Narod bi potreboval ne le Mojzesa in Janeza Krstnika, temveč samega Mesijo, da bi delal čudeže, pa bi nemara še ne bilo dovolj — Povsod imamo roje sovražnikov. Sever, vzhod in zapad, vse je en sam strupen, izorožja, zavisti in sovraštva sezidan plot. Jug je naše edino upanje: Srbija, mala mučeniška Srbija je zvezda, ki se oziramo k njej. Ako bo dovolj krepka, da nas trdno objame, smo rešeni —

»Kot vidim, Lipe, me ne boš nič kaj potolažil, a jaz le verujem in sem zmeraj verjel v pravico. Pokonci glavo, si mislim, saj je dan! Nismo res kar tako tu na Koroškem, da bi nas kdorkoli zrezal v rezanico. Čemu je bilo potemtakem toliko ropotanja o samoodločbi narodov? Saj je bilo rečeno —«

»Bog vas usliši, stric«, mu Srnikov seže v besedo. »Ako bi odločala vi in jaz, vem, da bi se ne bilo treba bati —«

»Le čmerikav ne bodi! Saj nočemo nič tujega. Nemci naj se na svoji zemlji ravnajo po svoje, mi na svoji po svoje, pa smo prav ob kratkem zmenjeni.«

»Ako le Nemci naše zemlje ne bi smatrali za svojo —«

»Te muhe jim je treba pač pregnati —«

»Ko bi toliko naših ljudi ne pozabilo, kakšne krvi so«, mrko prizna Lipe.

Gube na kmetovem obrazu se poglobe in po čelu mu skrb sunkoma zaorje globoke brazde: Da, ljudje pozabljajo svoj rod — Šole, mesta in oblasti jih mamijo, zastrupljajo in more. Kakor se odtrga mlada kri od zemlje, je izgubljena, ako se udinja tovarni ali gospodi. Domačih šeg in govorice je je sram —

Molče ugibljeta stric in nečak, kaj je neki usoda namenila temu lepemu kosu slovenske domovine, ko se zunaj oglasi jasen smeh:

»O botra, saj so tudi Srbi že pri nas!«

»Si jih videl?« spozna Srnikov glas mlade Petričke.

»Saj sem bil pri njih. Veste, Lenčeva Cita je čeljustala, kakšni so in da nas hočejo vse poklati, pa me je zamikalo in sem po maši v zakristiji vprašal gospoda župnika, kako je res z njimi —«

»In kaj so ti rekli?«

»Le brez skrbi stopi k njim, Tonče!«

»Res? Tako so ti dejali —?«

»Tako, da. In še naročili so mi, naj kar povem, da sem ministrant in da me pošilja gospod župnik —«

»Pa je menda res Nani iz Borovelj zunaj«, se dvigne kmet in stopi venkaj. »Mojca, kje si ga ujela? Če je nemški, ga bomo kar Nemcem prodali —«

»Le počasi, oče«, se razkorači Tonče. »ali ne veste, da sem se že s Srbi zvezal?«

Starček se kakor v spoštovanju umakne korak nazaj in deček zaploska od veselja, češ:

»Se me zdaj bojite, kaj? Veste, oče,« se nato pokroviteljsko nasmehne, »če boste pametni, se nas ni treba nič bati —«

»Koliko vas pa je?« se kmet ne more ubraniti smeha.

»Srbov je trideset, jaz štejem pa deset!« se postavi deček kakor vojak pred generala in mahoma prežene dvome in skrbi. Zdaj mora na dolgo in široko povedati, kar ve o Srbih. Sredi pripovedovanja se nenadoma domisli:

»Slišiš, Lipe, kaj pa pomeni biti Sokol?«

»Kje si slišal to ime?«

»Srbski podporočnik je rekel, da je Sokol, in me je vprašal, koliko jih imamo pri nas —«

Ko nato Srnikov pripoveduje o Sokolstvu, njegovih nalogah in o njegovem pomenu, ga Tonče malone požira z očmi, tako vneto in zvesto posluša njegove besede. Mlada Petrička se čudi:

»Kdo bi si mislil, kaj vse izve takle palček!«

Pa se domisli, da je v mlajših letih tudi sama že slišala o Sokolu, vendar ne toliko. Najbolj ji je ostalo v spominu, ko so pravili, kako so nemškutarji obmetavali Sokole s kamenjem in gnilimi jajci, ko so nekoč s Kranjskega prišli pogledat na Koroško.

»Danes bi že dali nemškutarjem vetra!« je deček še bolj pogumen, ko mu oče Petrič ukaže prinesiti rženega kruha in strdi, a gospodinja se mu nasmehe, češ:

»Kaj si zmeraj tako hud?«

Ti nagajiva Petrička ti, kako ga je spregledala! V Borovljah je včasih res križ s pogumom. Stric Joza je sicer možak, zato pa je teta tem bolj plaha in zmeraj naroča:

»Tiho, tiho, da te kdo ne sliši —!«

In Lenc ima tudi glavo pod plečatom. Pravi, da je Nemec, pa niti nemškega ne zna. Je pa srbski podporočnik že iz drugega debila urezan: Poleg srbskega govori še nemško in francosko, a vzlic temu nikoli ne pozabi, da je Srb!

Dečkovo modrovanje prekine veselo otroško petje, ki se razlega sem od Drave:

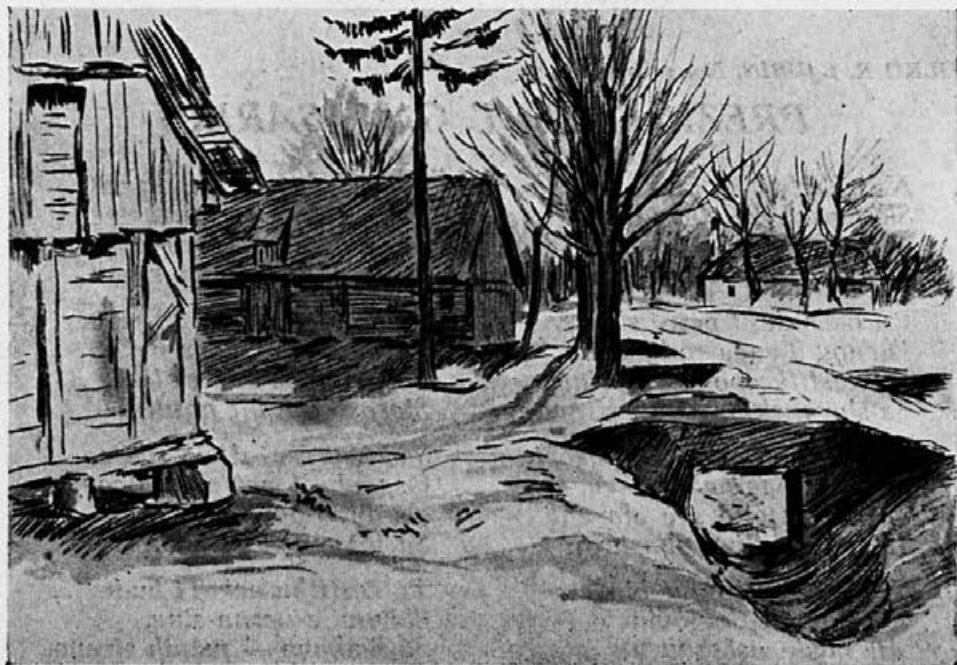
— Kjer so me zibali
mamica moja —

»Zalka in Foltej«, spozna Tonče in plane venkaj.

»Jima grem naproti, če smem«, se spomni šele na pragu.

»Kar podviži, da ne zamudiš!« se smeje oče Petrič. »Pa kruha in strdi ne pozabi, da boš lahko bolj sladko govoril —«

(Dalje prih.)



NAŠI PESNICI

FERDO PAVEŠIĆ, Sarajevo:

KRIK

Zadrhtala je žarka marseljska gruda
Kad je upila dah Njegove svete krvi
I krik se bolan očajan razli svuda:
Pade herojski među najprvima Prvi!
U Njegovoj se krvi svete riječi liju:
»Čuvajte Mi Jugoslaviju!«

Nama Ga uzeti neće ni vječnost ni smrt,
Ni marseljska noć ni vihor vjekova,
Neće nas dušmanin zgazit ni strt,
Ni bijes pakla i srditih u njemu vragova.
U Njegovoj se krvi svete riječi liju:
»Čuvajte Mi Jugoslaviju!«

Krvlju je Svojom zalio temelje svete
Svog velikog i sjajnog besmrtnog Djela
I neće moći više kama ruke proklete
Zaviti u crno ljude i gradove i sela.
U Njegovoj se krvi svete riječi liju:
»Čuvajte Mi Jugoslaviju!«

VILKO R. LJUBIN, Nova Gradiška:

PREZIDENTU T. G. MASARIKU

Na zdar! Oče, češke dece,
Slovenska Te slave danas
Zaštitniče svih Slovena!
Div — junačka sva plemena.

Pri osamdes't petoj slavi
Dičnog Tvoga rodendana,
Uz čestitke pozdrav primi
Sa slovenskih južnih strana!

Svijetla zvijezdo na obzorju
Slovenskoga neba plava,
Tvoje svijetlo sve Slavene
Jakim svjetlom obasjava.

Tegoban je to put bio
Ka slobodi domovine —
Ali nigda uskrснуća
I... golgota dok ne mine!

Tvoja mladost samo znaše
Radi, uči, uči, radi,
Jer si znao, da ovako
Starost hvali život mladi.

Ko kroz mladost trnje gazi
Za životnog svoga puta,
Lovorom će svaka staza
Starosti mu bit posuta.

Sad krunišeš djelo svoje
Osamdes't pet obletnicom,
Za dar Bog Te obdario
Sa još mnogom godinicom.

To čestitka nek Ti bude
Slavonije verna sina,
Sa Balkana — južnih strana,
Gde je moja domovina!

PESMA BOLA

Srce se veliko sledi, dok narod brizga u plaču.
Luč Tvog nam života ugasnu. O Kralju!
A posmrtno zvono jeca
Veličajući Tebe, Tvoja dela i Tvoj rad —
Andeoske Ti pevaju čete »Večnaja pamjat«.

Veliki mrtvi naš Kralju
Iskone našeg života, naše Slobode,
Tvoje je srce stalo, al Tvoja ideja nam osta.
E da smo jednom i slutiti mogli
Što sad nam otkri Sudbina kruta —
Koliko više ceniti bi znali
Očinsku Tvoju ljubav
Molitvu Tvoja srca i Tvoja pregnuća!

Krik bolan i strašan prolomi se zrakom,
Rastuženi narod ka nebu vapi:
Ah Bože! Bože! Predobri, vrati
Ljubljenog mrtvoga nam Kralja,
Junaka našeg i Oca nam draga
U naručaj naših ideala . . .

A mi ćemo verni Tvojim idejama
Legije naše na noge dići,
Elanom novim i snagom poletnih srdaca
Krv ćemo Tvoju svetlu, Kralju, — osvetiti!
Srca će naša tada zakucati jače
A snaga će naša da satire
Neprijatelje stoletne
Dušmane naše . . .
Rastuženo oko tad će da orosi
Utehu tražismo, Kralju! Oprosti!

Polako će tada širiti se dah
Ruzmarina i lovora što na obalama našima cvate,
Val za valom lagano se tače
Oplakujući Tebe, mrtvi Kralju,
More, more plače . . .

U duši će našoj polako sleći se nada
Jer Dete će Tvoje nama da zavlada.
Evandeoske Tvoje reči daće nam snage
Da narod izvede iz tužne Dubrave
I Jugoslavija će tada pod vodstvom Njegove snage
Napred pokročiti pobjedi slave . . .
I mi ćemo tada srećni sinovi zemlje ove
Tiho plačući sećati se Tebe,
Evandjelje Tvojih reči daće nam snage
Luč će nam Tvoja svetliti i dalje,
Junače naš, Kralju neumrli,
Ujedinitelju, Mučeniče vrli!

NOKTURNO ADRIJE

Noć... Tiho, ko plač roblja, Jadransko More šumi.
Pale se zvezde blede i kite suri svod.
— Obalom pustom truba trubača s Drine grmi;
poziva čete mrtve — prolazi Kraljev brod...

Besmrtna Armada iz peska se diže,
kroz kosture sive cvili vetra huk;
Od Ostrva Smrti pešadija stiže,
umorne kolone jeziv prati muk.

Mir... Krvav mesec suze u vale kruni morske.
— Sa žala vojska maše; leprša truli skut.
Ubojni pozdrav ječi, prolama hridi gorske:
— »Zdravo, viteški Kralju! Srećan Ti bio put!«

Ponosno i gordo brod pučini žuri.
— Opet trubač duva u mrtvački rog...
— Postrojeni mirno ostaju kosturi,
— povratak čekaju Gospodara svog...

Mrak... Ponoć pala gluha. Ko sablast mrka, kobna,
Kraljevski brod se vraća, Razvio steg je crn...
Mornarska trublja čuti. Pučina ključa grobna...
Gospodar u san pao. Čelo mu krasí trn...

Jeca vetar noćni. Svod suzi oblačni.
— Iz dubine plave, uz okova zvek,
podižu se brojni galeoti mračni,
što u službi Duždu provedoše vek.

Škripe sagene drevne. Vrh vala uzdah huji...
Dižu se ruke suve, prodire škrgut krt...
Slomljena vesla ječe. Turobna pesma bruji:
— »O, Istro, majko tužna, — ožali našu smrt!«

Vapiju seni mrtvih. Otrovi im oči rone;
proklinju kletvom gorkom predaka davni greh.
I dok o kosti žute okovi teški zvone,
— pučinom sinjom gromko odjeknu Duždev smeh...



VITEŠKOM KRALJU ALEKSANDRU I UJEDINITELJU

9 X 1934 — 9 IV 1935

Polu leta eto prode, što nam nesta Velikana,
Velikoga našeg Vožda i Heroja opevana.
Koji pade u Marseju, kad je išo ovim svetom
Ko apostol svetog mira sokolovim hrleć letom.

On je bio sunce naše, naša sreća, ponos, dika,
Uzor Kralja- Državnika, vojskovode divna slika.
Ratove je prošo teške i Golgotu Albanije,
Propatio muke ljute, kao niko nikad prije.

Pa ga poput vojskovode svet ne pozna ravna
Polučio pobjednička i herojska dela slavna.
Oslobodio narod slavski što u ropstvu Njega čekao
Sjedinio Jugoslovene, kad je — mi smo jedno — reko.

Državi je dao ime željkovano od nas svijuu,
Kad nam spasi Majku Slavu — predivnu Jugoslaviju, —
Usrećio kad je narod od tri složna slavski brata:
Tri plemena jednog roda: Srb, Slovenca i Hrvata.

Voleo Ga narod zato, kao Kralja Najvećega,
Za kog sve bi rado dao, i živote sve za Njega.
A On kad je umirao pozdrav šalje nama svima:
»Čuvajte Jugoslaviju« — sada i u vekovima!

Oplakan je bio — kako nikad niko biti neće
Nit žalosti ikad iko — nikad videt neće veće.
Narod Ga je proslavio kao Kralja Mučenika
Čija dela biće jača od granitnih spomenika.

I danas se kunu opet složno svi Jugosloveni:
Ostaćemo vekom verni Tvojoi svetoj uspomeni
Čuvaćemo zemlju našu, verni biti Tvome Sinu
Kog za Kralja ostavi nam — utešivši Otadžbinu.

Danas leti ko i uvek, Srb, Hrvat i Slovencu
Miso sveta i zavetna, k Tvome grobu na Oplencu,
Da Ti klikne: »Mirno snivaj, Tvoje delo čvrsto stoji,
Jugosloven stražu čuva, za jedinstvo se ne boji!«

ŽIKA NIKOLIĆ, Sotin kraj Vukovara:

U PRIRODI

Čitava vojska lasta i leptira
Krunice cvetne: crvene i plave...
I šarenilo stada i pastira
Po živopisnom ćilimu od trave!...

Pokatšto zvonice iz daljine zvekne —
Grohotan kihot! Iz šumarka gusta
Razdragan napev u zraku odjekne,
Snažan k'o dugi poljubac u usta.

Slušam slavuje kad se pesmom gnezde,
Večito žedan sve nove divote
Posmatram: sunce, zemlju, mesec, zvezde...
I osećam tihu sreću od lepote!

POLA GODINE MINU...:

Pola godine minu, od toga kobnog časa
Kako ti krvnička ruka smrtni udarac dade,
Šest meseci punih bola, suza i tuge
Od kada Ti, dragi nam Kralju, ode.

A udar krvnika ne pogodi samo Tebe,
Sa tim udarcem smo svi mi pogodeni,
Tvoje je telo palo, al Tvoja duša živi
I mis'o Tvoja vodi ma da je nebu u visini.

Za ono vreme, Kralju, mnogi Tvoj narod dragi
Za koji mladan život Svoj Ti si dao,
Tvoj svetli grob da vidi, iz raznih krajeva bio,
Mnogo se suza lilo, mnogi je uzdah pao.

Bogu dižemo ruke za Tvoju svetu dušu,
Jer uspomena na Te uvek je nama sveta!
Ko što je sveti zavet što nam ostavi tada,
Kad Te za uvek nesta sa ovoга sveta.

A domovina plaće tugom dubokom
Zora se budi bajna nad Tvojom Državom milom,
I danj prolaze tiho i uvek svojim tokom,
Dok Morfej ne zahvati sve svojim tamnim krilom.

I tako vreme teče, dan se za danom niže,
I sve što j' bez značaja u zaborav pada,
A Tvoje ime, Kralju, u istoriji našoj
Najvidnije mesto imaće svakada.

RICA, Ljubljana:

MEGLA

Megla je legla čez ravan,
pokrila vso zeleno plan,
a upov ni pokrila,
pogumnim tuja je gomila,
iz megle stopajo na dan,
kot sokol, ki razpenja krila
in vedno više leta,
sred svojega poleta
počitka niti ne pozna,
ponosno k smotru frfota!

Megla je legla čez ravan,
a mi gremo čez daljno plan,
mi sončnj smo junaki,
pogumnj korenjaki,
in ako sonca k nam še ni,
prikličemo ga kar sami,
ga siloma prizovemo
nasproti mu hitimo,
dokler v bleščavj ne žarimo!

Megla je legla čez ravan,
a v naših dušah je jasnina,
življenja našega strmina,
je radost le in sončni dan!



VSTAJENJE

Kako boš letos stopil k nam?
V ledini ležijo lehe
in čakajo semen
in čakajo utehe,
ko lemež nove brazde
razmeče na vse strani,
in novi sejanci zgrabijo
nova semena v pesti.

Kako boš letos stopil k nam?
Skromen in reven naš ubogi je hram
še žalost se v boli duši —

Na desno in levo
kot naščuvani psi
prežijo na nas volkovi,
in blagoslova in miru
nimajo niti grobovi.
Vendar, Večni, čuj:
Naše roke še gibljejo
in toplo srca utripljejo
in še smo uporni, kot si bil Ti:
Za svojo zemljo smo lili kri,
za svojo pravico trpeli,
in da so nas tudi mogočniki
stokrat v svoji jezi prekleli!
Nikar se ne boj v našo sredo —
mi molimo veliki Credo!
Kot s Tabo navzdol in navšev in navskriž
za pol Evrope nosili smo križ,
gremo zdaj iz blodenj trpljenja
v luč nove svobode: življenja!



Kako boš letos stopil k nam?
Kot bratca Te sprejme slednji hram
in s sreem, ne s puhlo besedo
bo molil življenjski svoj Credo!

Na vzhodu sonce vstane vsak dan,
na vzhodu luč gori,
in iz peterih krvavih ran
novo življenje kali.

Mi jih imamo stokrat po pet
in stokrat na križ bil naš rod je razpet —
Pozdravljen, brat sončnega vzhoda!
V ljubezni odprt Ti naš tihi je hram,
v njem božje ljubezni so cvetke vse tri:
Vstajenje — Življenje — Svoboda! —

FERDO PAVEŠIČ, Sarajevo :

MOTIV S JADRANA

Eol se jutros još prije zore
Digao u eter, pa sad ko u tuzi
Njiše se tiho azurno more,
A valovi se ljube ko iskreni družu.

Kroz sjetnu pjesmu hvarskih ribara
Smireno krstari moj »Sveti Ivo«,
Ko galija dužda praznih jedara,
A jutro je tiho, maglovito i sivo.

I otoci sitni ko statue šute,
Ništa se na njima jutros ne čuje,
A kroz magline tanke srebrenе skute
Nazire se grad svetoga Duje.

PETRU PRERADOVIĆU

o šezdesetgodišnjici njegove smrti (paralelka)

Polnoć prode — Zora puca!
Iz tog mraka što se javlja?
Zvonce malo tiho kluca:
Slavuj zemlju da ostavlja.

Izmed' zemlje, izmed' neba
Njeg'va cesta sve je kraća,
Sjajnom hramu ići treba
Otkud niko se ne vraća.

I u ovo gluho doba
»Putnik« pustom stazom hiti,
Svome polju — do svog groba,
Da mu tuđin grob ne kiti.

Domovina sina prima,
Svoje ruke njemu pruža,
Grob mu daje na grudima
Sred ljubica i sred ruža.

Evo braće sa svih strana
Pun rukovet cvijeća nose,
Da okite velikana
Svježim cvijećem ispod rose.

Nije Jugosloven samo,
Koji tebi nosi cvijeće,
Svaki Slavlijan hiti amo,
Da ti na »rob lovor meće.

Već šezdeset godin — dana
Zemlja krije kosti tvoje.
A ti pokraj velikana
Snivaš doba vječnost svoje.

Spavaš samo slatko sanak,
U svom polju imaš groba;
Najdulji vijek je kratak,
Samo vječnost — dugo doba.

ПРАВДА ТОДОРОВИЋ, Нови Пазар:

ЈУГОСЛОВЕНСКОМ СОКОЛИЋУ

Клекнуше сви на колена —
и молише Бога за здравље и срећу,
Младом Краљу Петру Другом —
Југословенском Соколићу!

То словенско — соколско одело,
не скидај га, јер Ти личи!...
И са њим се Величанство,
поноси и дичи!

Деда Ти је Соко био,
Мрковић се звао!
Он је нашој драгој браћи,
ропске ланце покидао!

И Отац Ти славан беше,
цео свет Га признавао!
Због тога је од душмана,
као Соко — храбро пао!

Као Соко, да Бог да се и Ти птнђу,
због Словенства прославио!...
И за навек, док је света,
Велики остао!

Нек звона јекну са свију страна,
за здравље и срећу —
Младом Краљу Петру Другом,
Југословенском Соколићу!

РІСА, Ljubljana:

JELKA

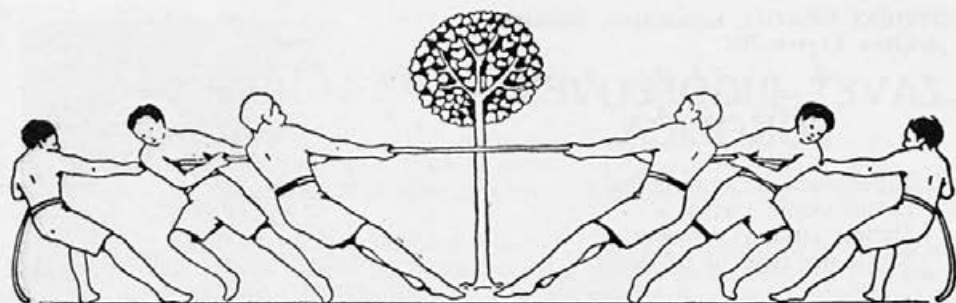
Jelka vitka in ponosna
drzno vrh je stezala,
preko vsega neizprosna
senco je prepezala.

Pa prosila jo je breza:
»Sestra, sonca si želim,
vrh se tvoj nad mano steza,
v sencu revica medlim!«

Jelka se ji je smejala:
»Dvigni še ti svoj vršič,
kaj pa skromna si ostala,
kdor je skromen ni za nič!«

Breza skromna je molčala,
veje ji vzdrhtele so,
tiha v sencu je ostala,
ptičke le nji pele so.

V jelko pa je divja strela
treščila, ubila jo,
zdaj ošabnost je imela,
mrtva pala na zemljo.



RADOVI NAŠEG NARAŠTAJA

DRAGO POTOČKI, Zagreb III:

U ZDRAVOM TELU — ZDRAV DUH

Sokolstvo odgaja svoje pripadnike telesno i duševno, vaspitava ih svestrano, a pogotovo naš mlade kojima mora temelj biti snažan i čvrst, kako bi se dalje mogli usavršavati po sokolskim načelima, krepki telom i snažni duhom. Što se sada bolje odgojimo, to ćemo lakše snažati budućnost, znaćemo prosuđivati dobro i zlo i bićemo korisni i pravedni podanici naše otadžbine; bićemo snažan branič naših prava. Svaki Jugosloven morao bi biti Soko i živeti po sokolskim načelima da ojača svoje telo i osveži svoj duh lepim i uzvišenim nacionalnim osećajima. Nama kao dobrim Sokolima mora biti stalo do odgoja naših drugova, te nam je stoga dužnost da ih uputimo u uzvišene sokolske ciljeve i oduševimo ih za Sokolstvo.

Svaki od nas pohada redovno vežbe i na njima odgaja svoje telo po sokolskom odgojnom sustavu u svim smerovima i jača ga protivu svih telesnih i ćudorednih nepogoda, koje čoveka snalaze u životu. Za uzor neka nam budu stari helenski kipovi snažnih mišića, širokih ramena i širokih grudiju. Čovek jak telom odvažniji je i smeliji, poduzetnog je duha, snalazi se u teškim časovima, sabrano i staloženo, i zna da promisli o svakom svojem delu. U svakom sokolskom srcu mora da bude usadena odvažnost kao temelj drugim vrlinama. Ne samo odvažnost nego i druge etičke vrline kao druželjublje, revnost, iskrenost, a napose rodoljublje moraju resiti naše duše i srca naša. Dobar Soko teži uvek k boljem i savršenijem, večno je nezadovoljan, te nastoji da njegovo delo bude što dostojnije sokolskih ideala. Krepkih mišića i dobrog srca te čiste savesti bićemo čuvari naše drage domovine. Ona nam mora biti druga majka, ona mora biti uvek u mislima našima. Moramo je čuvati i poštovati, jer su za nju dali svoje živote cele armade njezinih vernih sinova. Domovina iznad svega! Mi sinovi i kćeri jedne majke Jugoslavije srećni smo što smo slobodni, srećni smo što nas greje toplo jugoslovensko sunce. Mi ćemo biti verni čuvari državnog jedinstva i izvršioći svetog amaneta Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja. Čuvaćemo Jugoslaviju to Njegovo sveto delo. Jugoslavija stoji na čvrstim temeljima, koji su gvozdjeni i nepokolebivi, a na nama je da to i ostanu za sreću i blagostanje celog našeg naroda. Ne skrivajmo nikada ni pred kim svoje misli. Kažite svakom s ponosom da ste Sokoli deca majke Jugoslavije i da ćete to uvek i ostati.

POTOČKI DRAGO, naraštajac, Sokolsko društvo Zagreb III:

ZAVET JUGOSLOVEN. SOKOLIĆA

Jugoslovenski sam ja Soko,
Letim smelo i visoko
Štitim, čuvam svakoga
Strah me nije ni od koga.

Malen jesam al sam jak
Sa strepnjom me gleda svak,
Jer ja mrzim što ne valja
I što moju savest kalja.

Ja sam onaj koji želi
Da se naš narod uvek veseli
Da je hrabar ko što je bio
I nadalje da je svakom mio.

Ljubim Kralja našeg Mladog
A uvek mislim na Viteza palog
Koji je od plaćeničkih ruku pao
Svoj dragi život za sve nas dao.

Zadnji pozdrav i amanet sveti
Uvek mi je u pameti.
On je uvek u mislima mojim
Blago onom ko ga smatra svojim.



Makar sam mladi kunem se, eto,
Da ću čuvati delo Njegovo sveto
I čuvat Mu sina prvorodenca,
Svetlu krunu jugoslavskog venca.

SAVIĆ VELIZAR, naraštajac, Sokolsko društvo Prijedor:

SOKOLI!

O, čuj vesele glasove,
To su Sokoli, braća mila.
Nad njima je soko sivi
Razvio svoja krila.

Pod njegovim okriljem
Svi Sokoli stoje
I vežbaju složno —
Nikog se ne boje.

A sad, braćo, vežbajmo se
Za beogradski slet,
Da se tamo pokažemo,
Da nas vidi svet!

IVAN PODOBNIKAR, Ljubljana:

NA MOJEM OKNU...

Na mojem oknu rože dehtijo.
Poleti se jim razkošno razvije cvet,
jeseni klavrno, tiho ovenijo,
kot blažena lepota mladih let...
Bolestni so klici venočih rož v mrazi,
kot čestokrat bolesten je béžen spomin na mladost:
Opojna, mamljivo vabeča sladkost
je le lažniva prevara v zlati, mikavni vazi.

SMEHLJAJ VITEŠKEGA KRALJA

Bil je krasen dan 25. junija 1929. leta. Nikoli ga ne bom pozabila. Pogled na Beograd, ki se je zrcalil v jutranjem soncu, okrašen s pestrim cvetjem in zelenjem in z našimi lepimi trobojnicami, ki so plapolale raz hiš, je bil nepopisno lep.

Skozi mesto je korakala sokolska povorka. Nebroj Sokoličev je prihitelo tisti dan iz vseh krajev naše lepe jugoslovenske zemlje in se uvrstilo v povorko. Blížali smo se dvoru. Kdo more popisati vso našo radost in veselje v tistih trenutkih! Strumno smo korakali, toda odmevi korakov so zamrli v glasnih bratskih vzklikih in pozdravih. Z leve in desne strani ulice so nas obsipali s cvetjem in zelenjem. Že od daleč smo ugledali dvor. Naših mladih src se je polastil val veselja, pozabili smo na nageljčke in drugo cvetje, pozabili smo skoraj na vse, kar se je godilo okoli nas.

Naše oči so bile uprte na balkon, na katerem je stal kralj. Spoznala sem ga takoj. Obdan od svojih dnevnih tovarišev — ministrov je stal na balkonu in se nam smehljaj. Njegove lase so bile že takrat pobelile skrbi in tu pa tam se mu je prikradla skrivna brazdica v obraz, ki je bil v tistem trenutku lep in mil. Zrli smo vanj z vdanostjo in s spoštovanjem, naše mlade duše so gorele od sreče in ponosa, da smo dočakali trenutek, ko smo mu zaklicali iskreno iz globine naših mladih src: »Živel mili naš vladar, živel domovina, živel ves kraljevski dom!!« Kralj se nam je ljubeznivo smehljaj in večkrat pomahal z roko. Smehljaj se nam je, njegov smeh je bil ljubezljiv, odkritosrčen in radosten. Bilo je res tako. Tako ljubeznivo in odkritosrčno se je znal nasmehni samo naš kralj. Še nekaj trenutkov in bili smo mimo dvora, a v srcih smo odnesli neizbrisni in mili vladarjev obraz.

Pa kakor nam je znano, je spremljal ljubljenelega vladarja smehljaj vse njegovo življenje. Nikoli ga ni zapustil. Pripovedoval mi je neki gospod, ki je bil svojčas kraljev gardist: »Stal sem na straži in sem korakal po dvorišču gor in dol. Kar pride k meni iz parka kralj in me hudomušno pogleda ter vpraša: »Prosim, povejte mi, katere stopnice peljejo v dvor?« Malce sem bil v zadregi, a hitro sem mu rekel: »Veličanstvo izvolite za menoj!« Šla sva in ko sva prišla do stopnic, sem mu zopet rekel: »Veličanstvo, izvolite, evo stopnic, ki peljejo v dvor.« Kralj me je nagajivo pogledal, potrepljal po rami, se prav srčno nasmehjal in odšel.

Tudi v najhujših časih ni zapustil kralja njegov smehljaj. V vojni je, čeravno zagrenjen, bodril in tolažil trpeče in jim govoril o svetli bodočnosti. Po končani vojni je kralj z veseljem in smehljajem prevzel vso odgovorno in težko delo v novi državi. Smehljaj mu je bil tovariš pri vsakem delu, spremljal ga je na vsaki poti. Bil je enak za ministra, kakor za kmeta. Ko se je odpeljal naš Veliki kralj na svojo zadnjo pot v bratsko Francijo, se je poslovil od domovine s smehljajem na obrazu. Le nekaj trenutkov je bil med Francozi, in že so odjeknili smrtonosni streli, katerih cilj je bil On. Ranjen in onemogel se je zgrudil in nam s težavo izustil dragoceno oporoko, nato se je ob mislih na domovino in narod nasmehnil in s smehljajem na trepetajočih ustnicah poslovil iz doline solz...

Simje brazde je zarezal jekleni Dubrovnik in prinesel mrtvega Junaka v domovino. Zaihtel je Jadran, zaplakalo je Primorje in vsa domovina, ljubezen se je skrila v srcih in pesem je zamrla v grlu. V brezmejni boli je zaplakal naš narod, ranjen v dno mehke in čuteče slovanske duše.

Kralj - mučenik se je vrnil v domovino mrtev, s smehljajem na obrazu. Njegov smehljaj nam bodi vsem Sokolom vzgled, kako je treba trpeti in umirati za domovino!

Mirno spavaj, Veliki Kralj, svoj tihi sen v srcu drage domovine, ob zvokih milih naših pesmi, v sencih tihih brez in šumečih borov, ki Ti bodo večno peli slavo. Snivaj tihe sanje o domovini in narodu, ki žaluje za Teboj.

SAVIĆ VELIZAR, naraštajac, Sokolsko društvo Prijedor:

SOKOLU!

Oj, sokole vitih krila,
Ded poleti snažan let.
Ti preleti domovinu,
Sav planinski divni splet!

I ognri omladinu
Svojim krilma jakim.
Da svoj život za državu
Dã sa srcem lakim.

Oj sokole, samo snažno
Širi krila, gledaj pravo,
Pa će onda da odjekne
Gromki pozdrav: Zdravo! Zdravo!

PETKOVŠEK ANTON, Logatec:

SOKOLI

Mi Sokoli
ene smo krvi,
složni, bratski
bodimo vsi!

Junaki mladi,
smo Sokoli mi;
trdo nam korak zveni,
trde naše so pesti.

Slavo pojemo
majki Jugoslaviji;
ljubimo jo močno,
Sokoli mladi mi.





GLASNIK



УВЕНУЛИ ЦВЕТАК

(У спомен нараштајца бр. Буре Вучинића.)

У прве дане цветног и мирисног пролећа, бујан и млад попут младости ове добе, пун најлепше снаге, остави нас мили и драги наш брате, и пресели се у вечност.

Ти пунољче миомирисне руже, кога је пролетње сунце са својим животворним зракама тек обасјало! Ти, који си самим собом, својим цветом, својим онојним и заносним мирисом свакога приљачно, свакоме неку пријатност и милицу пружао, ето, Твој млади корен попустио је нагло.

Црна рука страшне и немилосрдне смрти уздигла се изнад овог пролећњег цвета, отргну га са својим оштрим канџама и отрани га из наше мирисаве соколске баште.

Јест, тај цветак ишчекао је из наше соколане. Усејана и грозна оштрина жедне смрти исекла је младе жиле овоме цвету, али се мирис његов кроз врт соколски још

увек шири. И тај мирис сви ми осећамо, али не видимо ону љупку младу цветну стабљику међу осталим цвећем соколским.

Неумитна судбина и тајна природе која свему даје живот и смрт, тако је хтела, да нас Ти, драги и мили брате, у цвету својих седамнаест година напустиш занавек.

Тебе више нема међу нама, да заједнички и с великим одушевљењем радимо за свете соколске идеале. Нема Те више, али успомена на Тебе живи и живиће вечно.

Хвала Ти и слава, мили наш и млади соколски брате!

Zagreb 3. — **Omladinska akademija.** Naraštajski otek Sokolskog društva Zagreb 3 priredio je 24 marta omladinsku akademiju, koja je vrlo lepo uspela i dala naraštaju potstrek za dalji snažniji rad. U izvedbi programa sudelovao je samo naraštaj, koji je marljivo uvežbavao svoje uloge pod nadzorom uprave NO. Na akademiju su bila pozvana sva zagrebačka društva i roditelji pripadnika, koji su se u lepom broju odazvali, pa se može slobodno kazati da takvu priredbu još nije zagrebački naraštaj imao. U izvedbi programa sudelovalo je ukupno 28 pripadnika NO. Mi naraštaj bili smo zadovoljni i srećni, što je naš trud urodio tako korisnim plodom. U buduće priredićemo redovito takve akademije da prikupimo sredstva za letovanje.

Soko u Češkoslovačkoj. Broj članova u češkoslovačkom Sokolu neprestano raste, kako se je utvrdilo na nekim održanim skupštinama sokolskih župa. Pa i radinost u pojedinim društvima biva iz dana u dan sve veća. Prema najnovijim pregledima ima bratski češkoslovački Soko više nego 700 hiljada članova, među njima 380.000 aktivnih Sokola i Sokolica, 59.000 naraštajaca i

naraštajki i 270.000 sokolske dece. Od ukupnog broja članova sviju telovežbenih društava, koji se kreće oko jednog miliona, ima ih Soko gotovo tri četvrtine.

Sokoli za Berlin. Iduće godine održavaće se, kao što je poznato, u Berlinu u Nemačkoj, međunarodne olimpijske igre. U okviru ovih velikih sportskih priredaba biće i svetska međunarodna gimnastička takmičenja. Na ovom takmičenju učestvovali i ovaj put češkoslovački Soko, kao što je dosad uvek učestvovao te postizavao najbolje uspehe. Stoga je u Pragu u Tirševu domu ovih dana provedeno izbirno takmičenje češkoslovačkih Sokola. No kako je zanimanje za olimpijske igre u tom Sokolu vanredno veliko, učestvovao je na tom izbornom takmičenju vrlo velik broj članova.

Avet marsejskog atentata. Neke madžarske novine tuže se da političari sviju država, naročito u novije vreme, vrlo mnogo među sobom raspravljaju te se dogovaraju, samo s Madžarskom niko ne raspravlja, niti ona s kim raspravlja. Čini se, kao da se Madžarska uopšte ne nalazi u Srednjoj Evropi te da se sve one rasprave nje uopšte i ne tiču; Madžarsku niko ništa ne pita, ona je potpuno usamljena. Osim toga pravi još uvek stravu avet marsejskog atentata koji još uvek nije rešen sa svojim posledicama. Madžarska biće prinuđena da s Damoklovim mačem nad svojom glavom pristupi raspravama, bude li na njih pozvana; stoga mora kod Društva naroda izraditi da se što pre oslobodi posledica atentata. Pravda uvek pobeđuje!

Trg Kralja Aleksandra u Nansi-u. Gradsko veće u Nansi-u (Nancy) u Francuskoj jednodušno je primilo zaključak da se jedan od najlepših trgova imenuje Trg Kralja Aleksandra I. — Osim toga prikupljali su se u Francuskoj prilozi za podizanje spomenika blagopočivšem Kralju Petru Velikom Oslobođiocu i Viteškom Kralju Ujedinitelju.

Grudva zlata od preko 2 kg. U okolini Samodumovska, nedaleko od Irkutska u azijskoj Rusiji, našli su nedavno grudvu zlata tešku 2.092 grama.

30.600 metara u visini. Vazdušni opservatorij (posmatralište) kod Moskve pustio je u februaru mesecu u stratosferu balon, snabdeven raznim automatskim spravama i jednim radio-aparatom, ali, naravno, bez posade. Automatske sprave zabeležile su da se balon za 82 minuta popeo 30.600 me-

tara u vis. U toj visini ustanovljena je temperatura — 51,3°, dok je u visini 17.700 metara iznosila — 60,9°. — I u Belgiji je meteorološki institut (zavod za proučavanje vremena), isto u februaru, pustio u vazduh 38 takozvanih registriranih balona s raznim automatskim spravama za proučavanje viših vazdušnih naslaga. U novije vreme nauka se uopšte vrlo mnogo bavi visokim vazdušnim naslagama, što će jamačno uroditi i izvesnim praktičnim plodovima.

Stratosfera je u atmosferi ona naslaga vazduha koja počinje u Evropi u visini kojih 10.000 metara. Od površine zemlje do stratosfere je troposfera. U stratosferi nema više oblaka i vetrova, a temperatura u njoj iznosi od —45° do —80°; tu ne može biti više života, pored drugoga i s tog razloga što je vazduh u stratosferi odviše redak.

»Prijatno!« U nekoj bolnici u Americi operisana je jedna žena iz ludnice. Kad joj lekari otvoriše želudac, oni se preneraziše; nadoše, naime, unutra preko 240 različitih predmeta, od igle kopče preko stakla sve do komadića pera od minderluka. Operacija je uspela. Kad se žena probudila, pričala je lekarima da je ove predmete počela gutati pre tri godine pa da sve do sada nije osećala u želudcu nikakvih poteškoća.

Traganje za grobom hunskog kralja Atile. U okolini grada Sentesa na Tisi gde se misli da se nalazi grob hunskog kralja Atile vrše se iskapanja, pa su nađena groblja iz najrazličitijih vremena. Iztraženo je više stotina grobova, a predmeti, nađeni u njima, vrlo su zanimljivi i važni za poznavanje kulture u tim krajevima za vreme Huna, Gepida i Rimljana. Osim mnogih komada novaca iz vremena rimskog cara Marka Aurelija nađeno je i neobično mnogo bisera, jedna divno izrađena kopča i jedna potpuna garnitura za manikiranje (ulepšavanje nokata na ruci) koja u štoćem naliči na današnje slične sprave. Blizu obale Tise nađeni su konjanički grobovi s vrlo dobro sačuvanim kosturima konjanika i konja, s potpunim hamovima i s metalnim uresima za sedla. Nedaleko od ovih grobova nađen je u jednom grobu jedan ženski i jedan muški kostur koji su bili čvrsto zagrljeni. Na osnovu predmeta u grobu moglo se ustanoviti da je ovaj grob star 1500 godina. I tako su ova dvojica, zagrljeni i posle petnaest stoleća, preneseni neozleđeni u muzej.

ZGODOVINSKI RAZVOJ LUTKOVNE UMETNOSTI.

(Konec)

Kdaj je prišla lutkovna umetnost med Nemce, ni točno znano. Domneva se, da so jo prinesli potujoči glumači, ki so prišli z rimskimi legijami preko Alp. Pred letom 1170 nimamo dokazov za njen obstoj, omenja jih pa leta 1353 potujoči pevec mojster Sigeher in drugi. Direktnih potrdil primanjkuje, kar ima dvojen vzrok. Glumači, ko so prihajali z lutkami, niso spadali med častno obrt, radi česar so se jih učenjaki, ki so imeli monopol na literaturo, sramovali. Smatrali so za nevredno, da bi o njih pisali in če vendar uide komu izpod peresa kak primer, potem gotovo le v slabem pomenu besede. V 16. stol. piše za lutke nürenberški pesnik-čevljar Hanns Sachs. Z lutkami so se bavili po večini ravnateljji razpadlih gledaliških družb, ki so potovali iz kraja v kraj. V nemški gledališki umetnosti vidimo celo periodo, ko je lutkarstvo nadomeščalo pravo gledališče. Radi bede in homatij, ki jih je prinesla tridesetletna vojna, so zbežali angleški komedijanti, ki so tvorili gledališče tedanje dobe. Ostali so edino lutkarji s svojimi malimi odri, s pomočjo Hanswursta — Pavlihe — so zabavali preprosto ljudstvo in ga z biblijskimi snovmi tolažili in bodrili v težkih časih. Pozabiti ne smemo onih, ki so potovali okrog z omaro mehaničnih lutk in z njimi predstavljali svetopisemske igre, seveda spet ne brez vesele osebe — Hanswursta. Tak potujoči oder se je radi tega imenoval »Das Himmelreich«, njegov lastnik pa »Der Himmelreicher«. Znamenita lutkarja sta krojač Rebhand in badenski dvorni komedijant Titus Maas, ki je za Friderika Viljema I. imel velike uspehe. V Monakovem se je po zaslugah slikarja Karla Viljema pl. Heydeka ustanovilo lutkovno gledališče, ki je kmalu postalo učinkovit faktor v ljudskem in umetniškem življenju.

Podvig tega gledališča je povzročil aktuar Josip Schmid, ki je prevzel vodstvo, repertoar pa je najprej pisal duhoviti pesnik in pisatelj, tudi pri nas znani Franc grof Poci. Karl Ludvik I. je prepustil temu gledališču dvorano Odeon, leta 1885 pa je dobilo lasten dom, kjer so sodelovali učenjaki monakovske univerze in godbeniki kakor: Lachner in Krampelsetzer. Med oboževalce lutk se šteje tudi Goethe, ki je kot štiriletni otrok prejel o Božiču 1753 od stare mame za darilo

malo lutkovno gledališče. O tem gledališču piše z veliko ljubeznijo in ni izključeno, da se je baš tu najprej seznanil s Faustovo pripovedko.

V Londonu se je ustanovil prvi stalni lutkarski oder leta 1573 toda z italijanskimi lutkami. Da ta oder ni mogel neopazeno niti mimo Shakespeare-a, je dokaz Hamletova želja, da bi mogel biti govorec v kakem lutkovnem gledališču. Leta 1609 se ustanovi tu še en lutkarski oder s francoskimi lutkami. Prvi znani angleški lutkar je Capitain Pod.

Če so lutkovno igro od vzhoda prinesli Cigani, so jo med prvimi gojili tudi Turki. Vemo, da se turška centralna oseba imenuje Karagöz t. j. Crnooki, ruska pa Petruška. Torej tudi v ruskih pokrajinah se je razširila lutkovna igra. Končno jo najdemo tudi v Ameriki. V 18. stoletju je pričel po zaslugi Josipa Vinickega, Matije Kopeckega in drugih gojiti lutkarstvo bratski češki narod, ki je postal vzgled in učitelj tudi nam jugoslovanskim lutkarjem.

Kako velikega pomena je lutkovno gledališče za našo mladino, vidimo iz poročila dr. Jindřicha Veselega. Opazili bomo tudi, kako visoko cenijo naši bratje Čehi lutkarstvo. Mikoláš Aleš smatra lutkarstvo za nerazdružljiv del v češkem narodu in nešteto pisateljev in pesnikov je posvečalo veliko pažnjo tej panogi umetnosti, tako: Neruda, Halek, Heyduk, Čech, Vrchlický, Zeyer, Sova, Karska, Raise, Holeček, Baar itd. Znano je, da so pokazali veliko zanimanje in sodelovanje tudi Palacký, Rieger, Brauner, Tonner in drugi veliki možje češkega naroda, ki so imeli svoje lutkovno gledališče v Pragi v Marianski, sedaj Lützovi ulici. Predstav tega gledališča so se udeleževali tudi Barak, Neruda, Zvonar in Tyrš. Omenjeno gledališče se je ustanovilo leta 1862, isto leto ko so izšle igre Matije Kopeckega, ki jih je spisal njegov sin Vaclav. Veliko zanimanje za to gledališče je pokazala tudi Renata Tyrševa, ki je rada obiskovala predstave razposajenega Gašperčka.

V istem času je imel lutkovno gledališče tudi Fügner. Za ustanovitev tega gledališča pa ima velike zasluge Novotný. Mnogo lutkarjev ne ve, da so bili aktivni lutkarji tudi Tyrš in Fügner ter starosta Češkoslovaške Obce Sokolske dr. Scheiner. Posebno slednji se je mnogo udejstvoval na lutkovnem odru kot recitator, dramaturg, režiser in tudi kot pisatelj lutkovnih iger. Imel je svoje rodbinsko lutkovno gledališče med vrati svoje pisarne. Dekora-

cije pa mu je izdeloval njegov brat akad. slikar Artuš Scheiner. Zanimivo je, da je dr. Scheiner, ki je bil vedno zaposlen, v razvedrilo po delu gojil z veliko ljubeznijo lutkarstvo.

Dr. Scheiner je napisal več lutkovnih iger, med njimi je najboljša »Dva brata«. Dne 28. novembra 1931 je bila na lutkovnem odru Praškega Sokola uprizorjena njegova igra »Mi hočemo zmaja«. Sam pa je medtem — dasi bolan — narekoval igro »Dva brata«, ki je njegovo poslednje delo. Igra je izšla l. 1932 v založbi Saveza čeških lutkarjev. Zanimiv je popis lutkovnega odra dr. Scheinerja, kot ga popisuje Veselý. Imel je nad tristo lutk, od kojih so mnoge predstavljale znane osebnosti iz praškega življenja, ena med njimi dr. Scheinerja kot kralja. Bile so vse izborno domače delo. Po smrti svojega očeta je nadaljeval njegovo delo sin, docent medicine, dr. Jiří Scheiner, in njegova soproga, ki je spisala 35 lutkovnih iger.

Z A Š A L U

Nedozvoljena konkurencija. »Kako to, gospodine profesore, da ste odpustili iz službe svog prokušanog mnogogodišnjeg pomočnika?« — Profesor metereolog: »Taj čovek je patio od kostobolje te je uvek proricao vreme iz svojih kostiju. Pa što sam onda ja hteo sa svojom znanosti...!«

Skupoceno prijateljstvo. »Uzajmi mi, molim te, Milane, 100 dinara!« — »Biće ti poznato, dragi Pero, da pozajmljivanje novaca ruši prijateljstvo, no ne вреди li naše prijateljstvo mnogo više od 100 dinara?« — »Naravno — onda mi uzajmi, molim te, 200 dinara!«

Moderni nomadi. Učitelj: »Nomadi su, dakle, ljudi koji se neprestano sele s jednog mesta na drugo. Zna li ko između vas, deco, koji primer?« — Frane odrešito: »Služavke!«

Primer. Učitelj: Mraz smanjuje predmete, a vrućina ih raširuje. Kaži mi, Ivane, jedan primer! — Ivan: »Školski raspust, gospodine! Leti traje osam nedelja, a zimi samo dve.«

Vešto opisano. »Nisi li mi, tata, obećao 20 dinara za dobru svedodžbu?« — »Jesam, sine, jesam, pa...?« — »Hvala, tatice, ja ih se odričem, jer znam da ti je teško u ova teška vremena.«

Omenim samo nekaž številka iz statističnoga pregleda Saveza čeških lutkarjev. Danes imaju na Češkem preko 3000 lutkovnih odrov, ki so v letu 1932 odigrali 28.000 predstav. Vsaka šola, vsaka vojašnica in vsak sokolski dom ima svoj oder. Prosvetno ministristvo polaga veliko pažnjo na razvoj lutkarstva in predvideva nad en milijon čeških kron v ta namen. Da se širi lutkarstvo v taki meri po Češkem, je velika zasluga prezidenta Čehoslovaške republike, Tomaža Masaryka, ki razume mladino in želi njeni duši primerne vzgoje.

Veliko ljubezen so gojili prvoboritelji sokolske ideje in osvoboditelji češkega naroda do lutkovne umetnosti, dobro vedoč, kakšnega pomena je pravilna vzgoja mladine za bodočnost naroda. Lutkarstvo bo — upam — tudi pri nas našlo toliko razumevanja in zanimanja, da bomo tudi mi lahko pokazali vidnejše uspehe v tej lepi umetnosti.

Kovač Vekoslav.

Pretsednik. »Ko je onaj gospodin tamo u skupštini, koji neprestano zvoni te uz to toliko više?« — »To je predsednik društva za pobijanje galame.«

Nikada kasno. »I opet si zakasnio u školu, Jovo. Nećeš li se ispričati?«, opominje učitelj. — »Pa zašto, gospodine učitelju?«, upita Jovo začuden. »Moj otac jednako mi govori da za učenje nikad nije kasno.«

Opravljanje ponos. »Juče sam se sastao s Vašim gospodinom ocem. Kakav sjajan gospodin sa svojom sedom, kao sneg belom kosom!« — »Da, za tu lepu belu kosu mora on meni biti zahvalan.«

Teško pitanje. Učitelj učeniku koji drži ruke jednako u džepu: »Je l' ti zima rukama?« — »Nije, gospodine!« — »Onda budi tako ljubazan pa ih izvadi iz džepa!« — »Ali onda će me ruke da zebu.«

Napredak. »Kaži, Mijo, koliko si već napredovao u svog majstora!« — »O, ja već mogu da se smejem, kada drugi šegrđt dobije šamar.«

Časak. »Zapravo su 100 godina samo jedan časak, usporedimo li ih s večnošću.« — »Onda biste mi mogli za jedan časak pozajmiti 100 dinara.« — »Vrlo rado, samo Vas molim da se strpite jedan časak.«

